

Helsingin, Espoon ja
Vantaan sosiaali- ja
terveyspalvelujen
vertailua vuoden 2020
Kuusikko-raporttien
pohjalta

Sisällys

1	Johdanto.....	2
2	Vammaisten palvelut	3
2.1	Työ- ja päivätoiminta.....	4
2.2	Kuljetuspalvelut	5
2.3	Henkilökohtainen apu	6
3	Aikuissosiaalityö ja toimeentulotuki	7
3.1	Aikuissosiaalityö.....	7
3.1.1	Asumisen haasteet	10
3.1.2	Aikuissosiaalityön kysely.....	11
3.1.3	Pandemian vaikutuksista aikuissosiaalityöhön	12
3.2	Toimeentulotuki.....	12
3.2.1	Perustoimeentulotuki.....	12
3.2.2	Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki.....	13
3.2.3	Toimeentulotuen kustannukset	14
4	Lastensuojelu.....	17
4.1	Lapsiperheiden palvelujärjestelmästä.....	17
4.2	Lastensuojelun asiakasmäärät.....	17
4.3	Sijoitusten kustannukset	19
4.4	Lastensuojelun kokonaiskustannukset.....	20
4.5	Lastensuojelun asukas- ja asiakaskohtaiset kustannukset.....	21
5	Päihde- ja mielenterveyspalvelut.....	23
5.1	Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat.....	23
5.2	Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset	24
5.2.1	Päihdepalvelujen kustannukset	26
5.2.2	Mielenterveyspalvelujen kustannukset.....	27
6	Ikääntyneiden palvelut.....	29
6.1	Ikääntyneen väestön määrä	29
6.2	Palvelujen käyttö suhteutettuna vastaavan ikäiseen väestöön vuonna 2020	29
6.3	Asiakasmäärät ja suoritteet	30
6.4	Kustannukset	31
6.4.1	Kokonaiskustannukset.....	31
6.4.2	Asukaskohtaiset kustannukset 75- vuotiaiden ikäryhmässä	31
6.4.3	Palvelukohtaiset kustannukset 75 vuotta täyttäneillä suhteutettuna saman ikäiseen väestöön ..	32
7	Lähteet	36

1 JOHDANTO

Kuutoskaupungit muodostuvat Suomen kuudesta väkiluvultaan suurimmasta kaupungista, jotka ovat Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu ja Turku. Kuusikko on kaupunkien yhteistyömuoto, jossa tehdään tilastollista kaupunkivertailua sosiaali- ja terveyspalveluista sekä varhaiskasvatuksesta. Vuonna 2021 toimii kuusi Kuusikko-työryhmää, jotka ovat aikuissosiaalityön, lastensuojelun, päihde- ja mielenterveyspalvelujen, vammaisten palvelujen, vanhuspalvelujen sekä varhaiskasvatuksen ryhmät. Kaupunkien edustajista koostuvat eri palvelukokonaisuuksien asiantuntijaryhmät tuottavat vuosittain tilastollisia raportteja edeltävän vuoden asiakasmääristä, suoritteista, henkilöstöstä ja kustannuksista. Tärkeimmät tiedot esitetään Kuusikko-raporteissa usean vuoden aikasarjoina.

Tässä raportissa esitellään sosiaali- ja terveyspalvelujen, aikuissosiaalityön, lastensuojelun, päihde- ja mielenterveyspalvelujen, vammaisten palvelujen ja vanhuspalvelujen Kuusikko-raporttien pohjalta keskeisimmät havainnot Helsingin sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasmääristä, suoritteista ja kustannuksista vuonna 2020 verrattuna Espoon ja Vantaan tietoihin sekä kuutoskaupunkien keskiarvoihin. Raportissa kiinnitetään huomiota erityisesti sosiaali- ja terveystoimialan strategisten tavoitteiden toteutumiseen, muutoksiin edelliseen vuoteen verrattuna sekä poikkeamiin muihin pääkaupunkiseudun kuntiin verrattuna. Koronapandemia on vaikuttanut kaikkiin palveluihin vuonna 2020.

Raportissa esitellään volyymiltaan ja kustannuksiltaan suurimpien tai strategisten tavoitteiden seurannan kannalta keskeisimpien palvelujen vertailua. Raportointitavoissa on palvelujen luonteen takia eroavaisuuksia. Tästä syystä mielenterveys- ja päihdepalvelujen ja ikääntyneiden palvelujen osalta vertaillaan palvelujen asukaskohtaisia kustannuksia, kun taas vammaispalveluissa ja lastensuojelussa vertaillaan pääosin asiakaskohtaisia kustannuksia. Aikuissosiaalityön ja toimeentulotuen raportissa on enemmän kuvailevaa tietoa kustannus- ja suoritustietojen sijaan.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen organisointi on kuusikkokunnissa erilaista. Tästä syystä kaikki tieto ei ole saatavilla vertailukelpoisessa muodossa. Edellisten vuosien tietojen vertailtavuuteen vaikuttavat lisäksi muutokset toiminnan sisällössä ja toiminnan organisoinnissa sekä lainsäädännössä. Lisäksi kuusikkokuntien oma ja ostopalvelujen tiedonkeruu poikkeavat toisistaan ja sisältävät eri kustannuseriä, joten ne eivät ole vertailukelpoisia.

Vuoden 2020 tilastotietoihin vaikuttaa olennaisesti koronapandemia, mikä vaikeuttaa muutosten tulkitsemista. Koronapandemia sekä erityisesti hallituksen asettama poikkeustila ajalle 19.3.-13.5.2020 ja siihen liittyvä työ- ja päivätoiminnan sulkua vaikuttivat voimakkaasti vammaisten palvelujen asiakasmääriin, suoritteisiin ja kustannuksiin. Heikommassa asemassa olevien asiakkaiden (esimerkiksi asunnottomat, mielenterveysongelmaiset, syrjäytyneet ja lähisuhdeväkivallan uhrit) ongelmat ovat kasvaneet pandemian aikana. Pandemian ja poikkeusolojen vuoksi lastensuojeluilmoitusten määrä väheni voimakkaasti maanlaajuisesti keväällä 2020. Pandemian alussa päihde- ja mielenterveyspalveluissa siirryttiin laajasti etävastaanottoihin ja käyntejä korvattiin hoitopuheluilla ja sosiaalihuollon arviointipuheluilla. Ikääntyneiden palveluissa erityisen haasteellista kaikissa kuutoskaupungeissa oli kodin ulkopuolisen lyhytaikashoidon järjestäminen.

2 VAMMAISTEN PALVELUT

Kuusikko-työryhmän vammaisten palvelujen raportissa kuvataan pääasiassa kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) sekä vammaispalvelulain (380/1987) mukaisia palveluja ja tukitoimia. Tietoja raporttiin on koottu lisäksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisista kuljetuspalveluista sekä osittain omaishoidon tuesta. Tässä kappaleessa on nostettu esille koronapandemian vaikutuksia yleisesti sekä erityisesti työ- ja päivätoimintaan, kuljetuspalveluihin ja henkilökohtaiseen apuun liittyen. Helsinkiä on tässä vertailtu Espooseen ja Vantaaseen sekä kuusikkokuntien keskiarvoon.

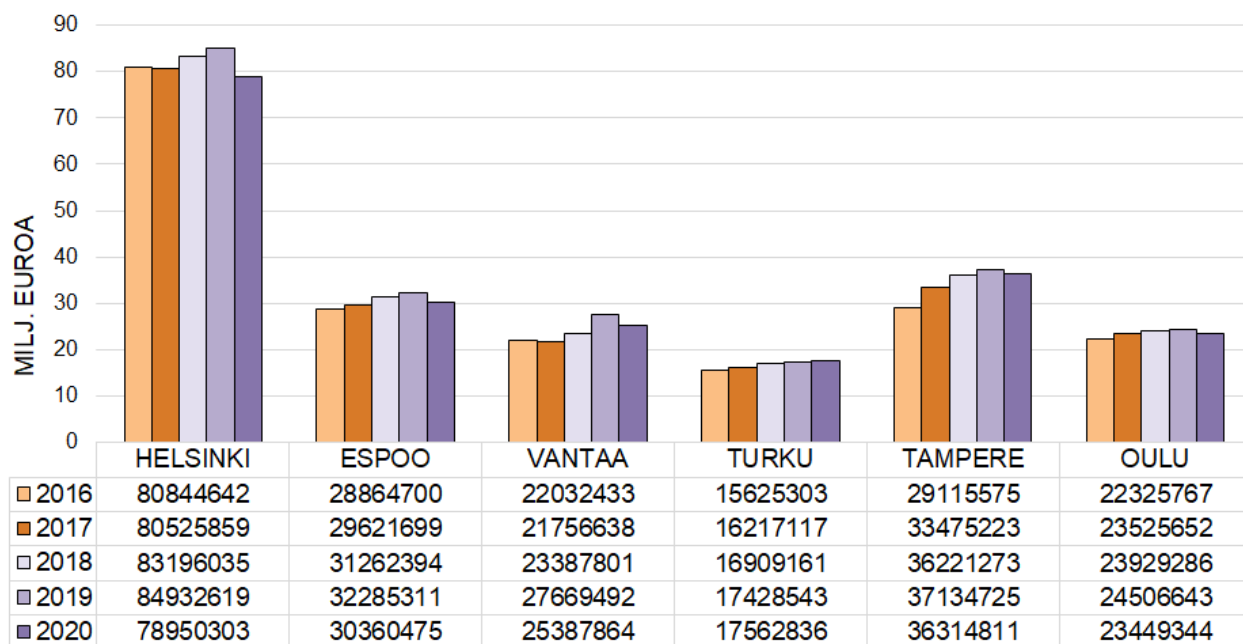
Hallituksen asettama poikkeustila ajalle 19.3.–13.5.2020 ja siihen liittyvä työ- ja päivätoiminnan käytön sulku, sekä koronapandemia vaikutti vuonna 2020 vammaisten palvelujen asiakasmääriin, suoritteisiin ja kustannuksiin. Pääkaupunkiseudulla vuoden 2020 koronapandemian vaikutus näkyy hyvin vakaana pysyneen vammaispalvelulain nojalla palvelua saaneiden asiakkaiden määrän vähentymisenä, jota Espoon osalta selittää myös tietojärjestelmä uudistuksesta johtuvat syyt. Helsingissä asiakkaita, joilla oli vammaispalvelulain mukainen myönteinen päätös, oli yhteensä 11 351. Vuonna 2020 laskua edelliseen vuoteen oli Helsingissä 4,8 prosenttia, Espoossa 17,1 prosenttia (3 977 asiakasta) ja Vantaalla 3,2 prosenttia (4 694 asiakasta). Vuoteen 2016 verrattuna kaikissa kuutoskaupungeissa asiakkaiden määrä laski 7,1 prosenttia. Helsingissä vammaispalvelujen asiakasmäärän vähenemisen lisäksi myös hakemuskäärät laskivat 19,5 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Eniten hakemuskäärät laskivat kuljetuspalveluissa ja palveluasumisessa.

Helsingissä vuonna 2020 vammaisten palvelujen kokonaisnettokustannukset olivat 175,8 miljoonaa euroa. Taulukossa 1. on myös esitetty kustannukset suhteutettuna väestöön. Kustannukset kunnan asukasta kohden vaihtelivat Oulun 250 eurosta Tampereen 295 euroon. Helsingissä kustannukset asukasta kohden (268€/asukas) olivat Kuusikkojen keskitasoa.

Taulukko 1. Vammaisten palvelujen deflatoidut nettokustannukset ja asukaskohtaiset kustannukset kuutoskaupungeissa vuosina 2016, 2019 ja 2020 sekä deflatoitu muutos (%) vuosista 2016 ja 2019

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Kustannukset yhteensä 2016	170 147 595	71 306 520	53 555 892	46 813 571	56 888 384	49 484 087	449 803 851
€/asukas	268	260	244	250	249	247	258
Kustannukset yhteensä 2019	180 654 142	83 227 062	63 244 717	51 414 687	70 963 697	52 806 077	508 698 513
€/asukas	276	287	271	266	298	257	280
Kustannukset yhteensä 2020	175 873 957	80 974 368	63 388 956	50 853 292	71 100 454	51 782 133	493 973 159
€/asukas	268	277	267	262	295	250	270
Muutos 2019–2020, %	-2,6	-2,7	0,2	-1,1	0,2	-1,9	-2,9
Muutos 2016–2020, %	3,4	13,6	18,4	8,6	25,0	4,6	9,8

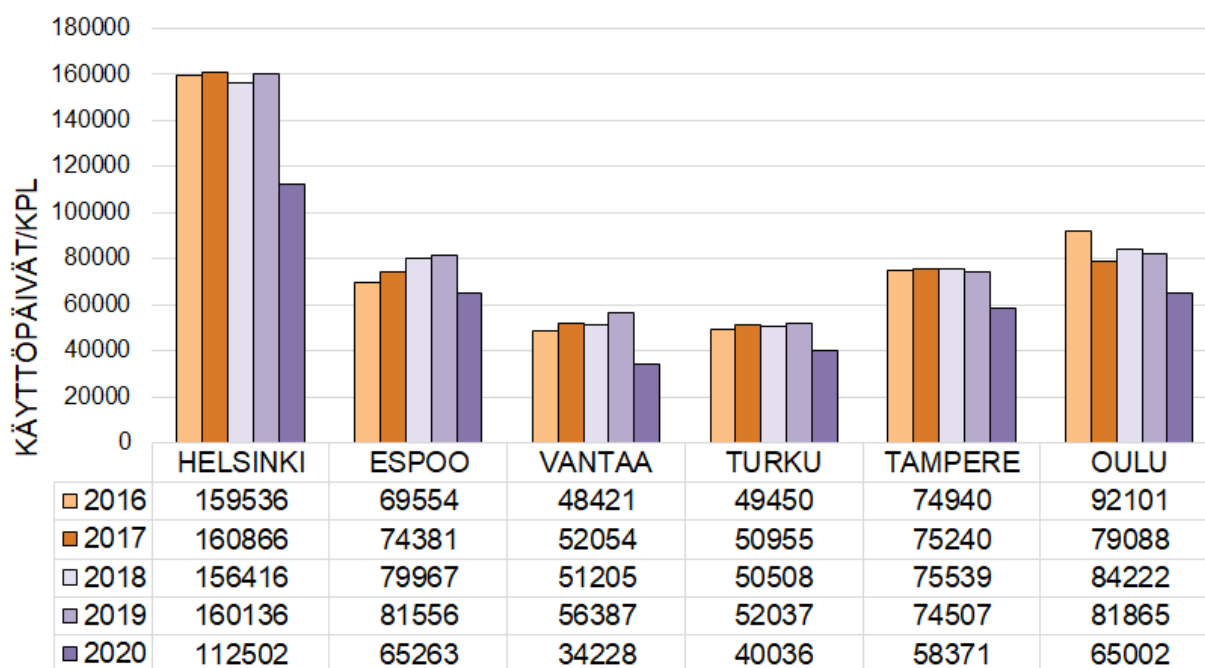
Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen deflatoidut nettokustannukset laskivat edelliseen vuoteen verrattuna Vantaalla 7,1 prosenttia, Helsingissä 7,0 prosenttia, Espoossa 4,8 prosenttia. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Vammaispalvelulain mukaisten palvelujen deflatoidut nettokustannukset kuutoskaupungeissa vuosina 2016-2020.

2.1 Työ- ja päivätoiminta

Koronapandemian aiheuttaman työ- ja päivätoiminnan käytön sulku on vaikuttanut vammaisten palvelujen asiakasmääriin ja suoritteisiin. Kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminnan käyttöpäivien määrä väheni kaikissa kuutoskaupungeissa vuonna 2020. Tarkasteltaessa käyttöpäivien määrän kehitystä vuosina 2016-2020 päivätoiminnan sulku vuonna 2020 näkyy selkeänä muutoksena aiempiin vuosiin. Vuonna 2020 käyttöpäivät vähenivät edellisvuodesta Vantaalla 39,3 prosenttia, Helsingissä 29,7 prosenttia, Espoossa 20,0 prosenttia. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Kehitysvammaisten työ- ja päivätoiminnan käyttöpäivät kuutoskaupungeissa vuosina 2016-2020.

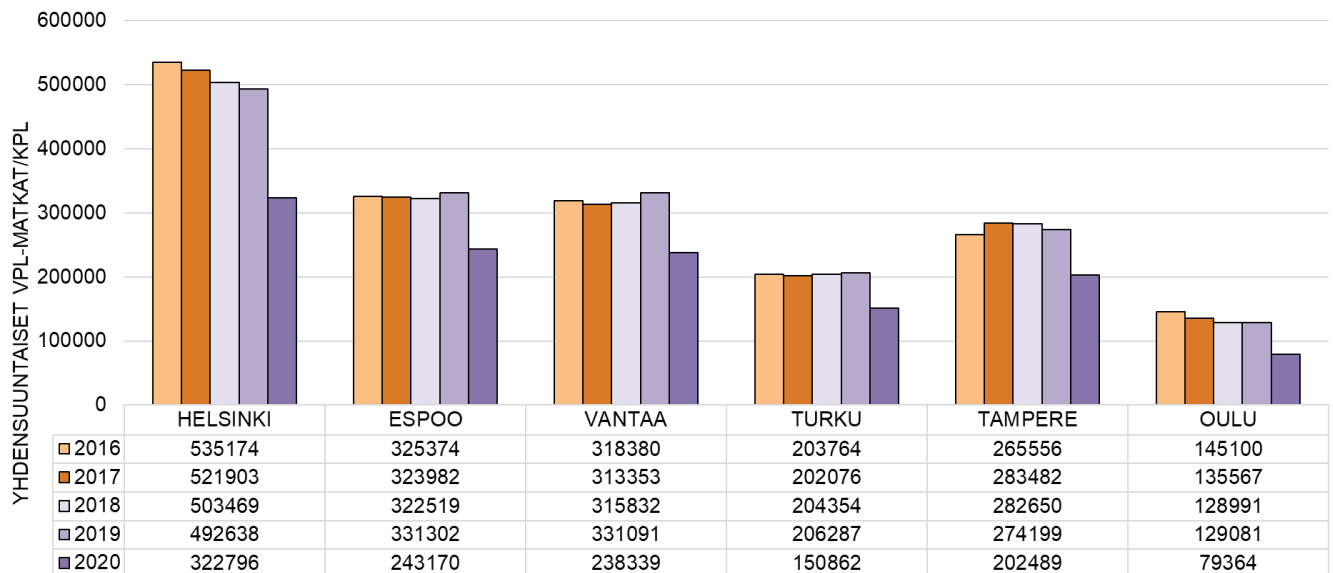
Koronapandemian aiheuttamat suoritteissa ja asiakasmäärissä tapahtuneet muutokset näkyvät palvelujen kustannuksissa taulukossa kaksi. Kustannusvaikutusten arviointi ei kuitenkaan ole yksiselitteistä. Esimerkiksi päivä- ja työtoiminnan yksikköhintoihin pohjautuva vuositrendien vertailu ei ole vuoden 2020 osalta mahdollista, koska henkilöstökustannukset pysyivät myös toiminnan ollessa suljettuna.

Taulukko 2. Vammaisten työ- ja päivätoiminnan asiakkaat ja kustannukset kuutoskaupungeissa vuonna 2020, asiakasmäärän muutos (%) sekä deflatoitujen kustannusten muutos (%) vuodesta 2019.

	Asiakkaat yhteensä	Muutos 2019–20, %	Kustannukset yhteensä, €	Muutos 2019–20, %
Helsinki	1 246	1,1	23 804 343	-6,5
Espoo	613	1,7	11 240 175	-14,9
Vantaa*	514	-12,4	6 524 615	-19,2
Turku	482	0,0	4 221 563	-18,3
Tampere	709	1,4	6 715 068	-12,1
Oulu	719	1,6	4 556 677	-7,2
Kuusikko	4 283	-0,7	57 062 441	-12,6

2.2 Kuljetuspalvelut

Koronapandemian aiheuttaman poikkeustilan vaikutukset näkyvät selkeästi myös kuljetuspalvelujen suoritteissa. Yhdensuuntaisten vammaispalvelulain (vpl) mukaisien matkojen määrä on kuutoskaupungeissa ollut vakaa ja laskua vuodesta 2016 vuoteen 2019 on tapahtunut pääkaupunkiseudun kunnista ainoastaan Helsingissä. Vuonna 2020 laskua edelliseen vuoteen oli Helsingissä 34,5 prosenttia, Vantaalla 28,0 prosenttia ja Espoossa 26,6 prosenttia. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Yhdensuuntaiset vammaispalvelulain mukaiset matkat kuutoskaupungeissa vuosina 2016–2020.

Suoritteiden laskiessa myönnettyjen vpl-kuljetuspalvelujen deflatoidut nettokustannukset laskivat edelliseen vuoteen verrattuna kaikissa kuutoskaupungeissa. Laskua edelliseen vuoteen oli Vantaalla 28,7 prosenttia, Espoossa 19,2 prosenttia ja Helsingissä 10,8 prosenttia. Erot kustannusten laskussa selittyvät sillä, että Helsingissä käytetään sopimusliikennöitsijöitä, joille maksetaan korvausta sovituista suoraohjausvuoroista.

Eli suoraohjausvuorojen kulut ovat käytännössä kiinteitä kuluja. Espoossa ja Vantaalla kuljetuspalvelusopimukset ovat pitkälti perustaksiliikenteistä eli ainoastaan toteutuneista kyydeistä maksetaan. Vuoteen 2016 verrattuna vuoden 2020 vpl-kuljetuspalvelujen deflatoidut nettokustannukset olivat matalampia kaikissa kuutoskaupungeissa.

2.3 Henkilökohtainen apu

Henkilökohtaisen avun asiakkaiden perueissa avustuskäyntejä henkilökohtaisen avun tuntimäärät laskivat. Vaikutus näkyy henkilökohtaisen avun deflatoitujen nettokustannusten laskuna Helsingissä (-5,3 %) ja osassa muissa kuutoskaupungeissa aiempiin vuosiin verrattuna maltillisena kasvuna. Kustannukset ovat edelliseen vuoteen verrattuna nousseet Vantaalla 11,2 prosenttia ja Espoossa 10,4 prosenttia.

Helsingissä käynnistettiin 2020 vuoden alussa henkilökohtaisen avun projekti, jossa kiinnitettiin erityistä huomiota palvelutarpeen arviointiin ja henkilökohtaisen avun käytön suunnitteluun. Sosiaalityöntekijöitä koulutettiin ja järjestettiin aiheeseen liittyviä henkilökohtaisen avun työpajoja. Tämä on osaltaan vaikuttanut myös Helsingin kustannuksiin. Mutta edelleen Helsingin asiakaskohtainen kustannus 13 156 euroa vuodessa oli henkilökohtaisessa avussa suurempi kun Espoossa (12 376 €) tai Vantaalla (11 329 €). Kuusikon keskiarvo vuonna 2020 oli 11 295 euroa.

Helsingin henkilökohtaisen avun muita kuntia selvästi korkeampi asiakaskohtainen kustannus johtuu erityisesti palvelusetelimallin suuremmasta osuudesta (71,1 %) henkilökohtaisessa avun palvelussa (Kuusikon KA 45,9%) (taulukko 3). Halvempi työnantajamalli on muissa kunnissa huomattavasti käytetympi henkilökohtaisen avun malli. Palvelusetelimallin osuus on kuitenkin lisääntynyt myös muissa kunnissa.

Taulukko 3. Henkilökohtaisen avun eri järjestämistapojen osuus (%) asiakkuuksista kuutoskaupungeissa vuonna 2020.

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
<i>Asiakas työnantajana</i>	28,3	29,9	49,4	52,8	25,2	52,9	35,9
<i>Palveluseteli</i>	71,1	66,2	7,5	32,4	25,7	28,9	45,9
<i>Ostopalvelu</i>	0,6	4,0	43,1	14,7	49,1	17,2	18,1
<i>Kunnan oma toiminta</i>	-	-	-	-	-	1,1	0,1

3 AIKUISSOSIAALITYÖ JA TOIMEENTULOTUKI

Vuonna 2020 aikuissosiaalityön ja toimeentulotuen Kuusikko-raportin pääpaino on aikuissosiaalityössä. Aikuissosiaalityön ja toimeentulotuen raportti sisältää muita Kuusikko-raportteja enemmän kuvailevaa tietoa aikuissosiaalityön asiakasryhmistä, asiakasprosesseista, ilmiöistä sekä aikuissosiaalityön palveluista kustannus- ja suoritustietojen sijaan. Tulevien vuosien raporteissa on tavoitteena siirtää painopistettä yhä vahvemmin aikuissosiaalityöhön ja etsiä tapoja saada vertailukelpoisempaa tietoa sen sisällöistä. Samalla selvitetään mahdollisuutta eriyttää toimeentulotuki omaksi raportikseen.

Vuoden 2020 Kuusikko-raportin tiedonkeruun yhteydessä toteutettiin ensimmäistä kertaa kysely aikuissosiaalityön asiakkaisiin liittyen, jotta kuutoskaupungeissa saataisiin muodostettua kokonaiskuvaa kunkin kaupungin aikuissosiaalityön asiakaskunnasta. Kysely toteutettiin 11.1.–12.2.2021 ja siihen vastasivat aikuissosiaalityön työntekijät niiden tavattujen asiakkaiden osalta, jotka olivat aktiivisessa asiakkuudessa ja joilla oli nimetty omatyöntekijä. Vuoden 2020 tilastotietoihin vaikuttaa olennaisesti koronapandemia, mikä vaikeuttaa muutosten tulkitsemista ja tekee lukujen vertailusta paikoitellen mahdotonta.

3.1 Aikuissosiaalityö

Perustoimeentulotuen siirryttyä Kelaan vuoden 2017 alussa, aikuissosiaalityön painopistettä on pyritty siirtämään pois toimeentulotuesta ja kohti suunnitelmallista sekä rakenteellista sosiaalityötä. Lisäksi moniammatillisuuden, taloussosiaalityön ja sosiaalisen kuntoutuksen elementit ovat toiminnassa vahvemmin mukana. Toimeentulotuella on kuitenkin sen historiasta johtuen yhä vahva rooli aikuissosiaalityössä.

Aikuissosiaalityön keskiössä ovat asiakas, sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeenarviointi ja palveluiden toteuttaminen asiakassuunnitelman mukaisesti, oikea-aikaisesti ja asiakkaan tarvitsemassa laajuudessa. Vuonna 2020 Helsingin aikuissosiaalityössä tehtiin 5 588 palvelutarpeenarviota, mikä oli 43,8 prosenttia kaikista kuutoskaupungeissa tehdyistä palvelutarpeenarvioista. Asiakassuunnitelmia oli tehty 774, mikä oli 11,4 prosenttia kaikista kuutoskaupungeissa tehdyistä asiakassuunnitelmista. Asiakassuunnitelmien suhteellisen pieni määrä selittyy sillä, että Helsingissä asiakassuunnitelmat on pääsääntöisesti tehty palvelutarpeenarvion yhteyteen, jolloin asiakassuunnitelmasta ei kirjaudu erillistä merkintää.

Kuutoskaupungeissa Kelasta lähetettyjen sosiaalityön tarpeen ilmoitusten määrä kasvoi 1,8 prosenttia vuodesta 2019. Helsingissä sosiaalityön tarpeen ilmoitusten määrä väheni 11,1 prosenttia, kun taas Espoossa se kasvoi 10,1 prosenttia ja Vantaalla pysyttiin edellisen vuoden tasossa. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Kelasta lähetetyt sosiaalityön tarpeen ilmoitukset kuutoskaupungeissa vuonna 2020

SOSIAALITYÖN TARPEEN ILMOITUKSET (sis. pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat)							
Sosiaalityön peruste	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Yhteensä	3 767	1 425	1 702	832	834	833	9 393
<i>muutos 2019-2020 (%)</i>	<i>-11,1</i>	<i>10,1</i>	<i>0,1</i>	<i>54,9</i>	<i>11,9</i>	<i>16,2</i>	<i>1,8</i>
Elämänhallinta	1 142	409	532	261	255	280	2 879
<i>muutos 2019-2020 (%)</i>	<i>-24,8</i>	<i>-11,7</i>	<i>-6,5</i>	<i>39,6</i>	<i>18,1</i>	<i>6,5</i>	<i>-10,5</i>
Toimeentulo	887	337	387	214	220	208	2 253
<i>muutos 2019-2020 (%)</i>	<i>4,6</i>	<i>29,1</i>	<i>5,4</i>	<i>64,6</i>	<i>9,5</i>	<i>40,5</i>	<i>15,2</i>
Asuminen	988	384	460	178	198	173	2 381
<i>muutos 2019-2020 (%)</i>	<i>12,4</i>	<i>39,6</i>	<i>16,5</i>	<i>72,8</i>	<i>26,9</i>	<i>31,1</i>	<i>22,7</i>
Terveys	324	121	127	62	84	67	785
<i>muutos 2019-2020 (%)</i>	<i>-25,2</i>	<i>2,5</i>	<i>0,0</i>	<i>24,0</i>	<i>27,3</i>	<i>6,3</i>	<i>-8,4</i>
Muu asia	148	41	39	31	21	34	314
Laki lastensuojelusta 25§	69	21	44	14	12	7	167
Lapsen tarpeet	59	19	16	7	alle 5	alle 5	..
Päihteiden käyttö ja riippuvuudet	36	44	46	27	14	13	180
Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 27§	alle 5	alle 5	0	alle 5	alle 5	alle 5	..
Koulunkäynti tai opiskelu	17	10	14	14	alle 5	0	..
Väkivalta	17	alle 5	alle 5	5	alle 5	alle 5	..
Ihmissuhteet	39	13	23	8	13	23	119
Työ tai vastaava toiminta	6	alle 5	alle 5	alle 5	0	alle 5	..
Oikeusturva	15	9	5	7	5	11	52
Laki kotoutumisen edistämisestä 87§	10	8	alle 5	0	alle 5	alle 5	..
Vapaa-ajan toiminta	7	alle 5	alle 5	alle 5	0	alle 5	..

Tyypillisellä aikuissosiaalityön asiakkaalla on useita samanaikaisia haasteita ja ongelmia elämässään: niin taloudellisia, sosiaalisia kuin terveyteen ja elämänhallintaan liittyviä. Merkittävä osa aikuissosiaalityön asiakkaista on ilman koulutusta olevia, työvoiman ulkopuolella tai työllistymistoimenpiteiden piirissä. Aikuissosiaalityön asiakasmäärien, suoritteiden ja kustannusten vertailu on haastavaa, koska kunnissa on erilaisia määritelmiä asiakkuudelle, minkä lisäksi aikuissosiaalityön tehtävät on organisoitu eri tavoin (taulukko 5). Kaupunkikohtaisista eroavaisuuksista johtuen asiakasmäärästä ei voida myöskään erotella nuorten ja aikuisten palvelujen asiakkaita.

Taulukko 5. Aikuissosiaalityön asiakkaiden määrä, asiakasmäärän muutos sekä asiakkuuden määritelmä kuutoskaupungeissa vuonna 2020.

	Aikuissosiaalityön asiakkaat vuonna 2020	Muutos (%) v. 2019-2020	Aikuissosiaalityön asiakkuuden määritelmä
Helsinki ¹	12 097	-32,2	Aikuissosiaalityön asiakkaiksi katsotaan ne henkilöt, joille on kirjattu aikuissosiaalityön käyntitapahtuma tai etävastaanotto. Kyse voi olla satunnaisista asiakkaista tai pitkäaikaisista asiakkaista. Käynti voi sisältää esimerkiksi toimeentulotukityötä, palvelutarpeenarviointia, suunnitelmallista sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta, etsivää työtä ja sosiaalineuvontaa.
Espoo ²	6 260	-13,8	Aikuissosiaalityön asiakkaat, joille on tehty aikuissosiaalityössä palvelutarpeen arviota tai avattu asiakastietojärjestelmään sosiaalihuollon asiakkuus. Sosiaalihuollon asiakkuus avattiin asiakkaille, joiden kanssa työskennellään muutoin kuin annetaan yksittäistä ohjausta ja neuvontaa.
Vantaa	6 980	3,3	Aikuisten ja perheiden suunnitelmallinen sosiaalityö sisältäen nuorten ja perheiden sosiaalityön, perhesosiaalityön sekä uusien työkäisten palvelut. Lukuun sisältyy asiakkaiden aikuissosiaalityön palvelutarpeen arviot ja suunnitelmallisen aikuissosiaalityön asiakkuudessa olevat. Mukana ei ole täydentävän toimeentulotuen yksikköä, sosiaalista luototusta eikä asumisen palveluja tai kotoutumisen sosiaalityötä (maahanmuuttajapalveluissa).
Turku	2 957	-25,2	Asiakkaalle on avattu aikuissosiaalityön palvelutarpeen arvion selvitys, aikuissosiaalityön selvitys tai aikuissosiaalityön järjestämisen selvitys. Sisältää asumis- ja päihdepalveluiden asiakkaat.
Tampere ³	4 530	-4,3	Aikuissosiaalityön asiakkaiksi katsotaan vain ne henkilöt, joille on avattu aikuissosiaalityön palvelu, joka avataan vain niille, joille on tehty sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeenarvio ja sen perusteella on todettu henkilöllä olevan tuen/erityisen tuen tarve. Tämän perusteella asiakkaalle on nimetty omatyöntekijä (sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja) ja hänen kanssa on aloitettu pidempiaikainen työskentely. Lukuun eivät sisälly ne henkilöt, joille on tehty palvelutarpeenarvio ja joiden ei ole katsottu tarvitsevan aikuissosiaalityön palvelua. Luku ei sisällä Tampereen jälkihuollon piirissä olevia nuoria, korvausajan piirissä olevia asiakkaita ja heidän perheenjäseniään, toimeentulotukiasiakkaita tai kehitysvammaisia.
Oulu	4 004	12,0	Aikuissosiaalityön palvelu avataan vain niille henkilöille, joille on tehty sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeenarviointi ja sen perusteella todettu henkilöllä olevan tuen/erityisen tuen tarve. Ei sisällä vammaisten tai kotoutumisen sosiaalityötä.

¹ Helsingin asiakasmäärän lasku ei ole pelkästään koronan vaikutusta, vaan muutos johtuu myös asiakasmääritelmän muutoksesta. Vuoden 2020 asiakasmääritelmästä on poistettu vuoteen 2019 verrattuna seuraavat: työkykyselvitys, asumisneuvonta, asumisen tuki, sosiaali- ja kriisipäivystys, tilapäinen asuminen ja Ohjaamo.

² Espoossa muutos selittyi osittain asiakastietojärjestelmän muutoksella. Uuteen järjestelmään siirryttiin 1.3.2020.

³ Tampereella asiakasmäärän aleneminen johtuu työkäytänteiden muutoksesta liittyen aikuissosiaalityön palvelun päättämiseen. Todellinen asiakasmäärä ei ole laskenut.

Kuutoskaupungeissa valtaosa aikuissosiaalityön asiakkaista oli 25–44-vuotiaita ja heidän osuutensa Helsingin aikuissosiaalityön asiakkaista oli 47,9 prosenttia, mikä on hieman yli kuutoskaupunkien keskiarvon (47,4 %). Pääkaupunkiseudulla yli 45-vuotiaiden asiakkaiden osuus aikuissosiaalityön asiakkaista oli suurin Helsingissä (35,6 %) ja toiseksi suurin Espoossa (35 %). Vantaa erottui pääkaupunkiseudusta selvästi, sillä yli 45-vuotiaiden asiakkaiden osuus oli noin 25 prosenttia. Alle 25-vuotiaiden asiakkaiden osuus Helsingin aikuissosiaalityön asiakkaista oli puolestaan 16,5 prosenttia, mikä oli pienin kaikista kuutoskaupungeista. Espoossa alle 25-vuotiaiden osuus aikuissosiaalityön asiakkaista oli 17 prosenttia ja Vantaalla 31,9 prosenttia. Asiakkaiden ikäjakaumien eroavaisuuksille kuutoskaupunkien välillä ei ole yhtä selittävää tekijää, vaan niihin vaikuttavat esimerkiksi kaupunkien väestörakenteet, eri ikäryhmien työttömyysasteet, kaupunkikohtaiset ilmiöt ja asiakkaiden elämäntilanteet sekä yksilölliset tarpeet. Pääkaupunkiseudulla aikuissosiaalityön palvelujen tarpeeseen liittyvät erityisesti asumisen haasteet, maahanmuuttoon liittyvät kysymykset sekä työllistymisen vaikeudet.

Taloudelliset ja sosiaaliset haasteet kasvavat työttömyyden pitkittyessä, jolloin myös aikuissosiaalityön palvelujen tarve kasvaa. Kuutoskaupungeissa oli vuoden 2020 joulukuun lopulla yhteensä 135 688 työtöntä työnhakijaa, joista 36 720 oli pitkäaikaistyöttömiä. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä työnhakijoista oli pääkaupunkiseudulla selvästi suurin Helsingissä (30 %) ja Espoossa (29,1 %). Vantaalla pitkäaikaistyöttömien osuus (22,2 %), oli huomattavasti pienempi. Pääkaupunkiseudulla 50 vuotta täyttäneiden työttömien osuus työttömistä työnhakijoista oli Espoossa ja Helsingissä jonkin verran suurempi kuin Vantaalla. Toisaalta alle 25-vuotiaiden työttömien osuus työttömistä työnhakijoista oli vantaalla jonkin verran suurempi kuin Espoossa ja Helsingissä. Myös ulkomaalaistaustaisen väestön suuri määrä näkyy työttömyystilastoissa. Ulkomaalaistaustaisten työllistymiseen liittyvät haasteet ovat monitahoisia ja saattavat johtua esimerkiksi heikoista digi- ja kielitaidoista, matalasta koulutustasosta, ulkomaalaistaustaisiin kohdistuvista ennakoasenteista ja sosiaalisten verkostojen puutteesta.

Aikuissosiaalityössä kohdataan myös asiakkaita, jotka eivät välttämättä kykene erinäisistä syistä johtuen hoitamaan omia raha-asioitaan. Tällöin sosiaalialan ammattilainen voi hakea asiakkaan varat tilapäisesti välitykseen. Varojen välityksessä asiakkaan rahaliikenne kulkee osittain tai kokonaan kunnan kautta, minkä avulla pystytään turvaamaan esimerkiksi asiakkaan asuminen tai varojen riittäminen koko kuukaudelle. Varojen välityksestä tehdään suunnitelma ja asiakas saa päätöksen asiasta. Vuonna 2020 kuutoskaupungeissa oli yhteensä 2601 välitystiliasiakasta. Helsingissä välitystiliasiakkaita oli kuutoskaupungeista eniten (1179 henkeä), mikä oli 45,3 prosenttia kuutoskaupunkien välitystiliasiakkaista. Espoossa välitystiliasiakkaita oli 84 ja Vantaalla 82, joten Helsinki erottuu selkeästi pääkaupunkiseudusta.

Kaupunkikohtaiset erot välitystiliasiakkaiden määrissä johtuvat erilaisista toimintakäytännöistä sekä siitä, miten palvelut on järjestetty. Helsingissä monet välitystilinit ovat pitkäaikaisia, koska asiakkaiden kanssa ei ole kyetty työskentelemään tarpeeksi tai asiakkaille ei ole saatu edunvalvontaa. Joissakin kunnissa osa välitystiliasiakkaista kuuluu ikääntyneiden palveluihin tai muihin palveluihin, jolloin he eivät välttämättä kirjaudu aikuissosiaalityön välitystiliasiakkaiksi. Toisissa kunnissa välitystilejä myös lopetetaan helpommin asiakkaan pyynnöstä. Helsingissä välitystiliiä ei lopeteta, mikäli välitykseen on haettu vain Kelan etuuksia ja sosiaalialan ammattilainen arvioi, että asiakas ei kykene hoitamaan raha-asioitaan. Mikäli välityksessä on muita tuloja ja etuuksia, kuten esimerkiksi palkka, ansiosidonnainen päiväraha tai eläkeyhtiöstä maksettava työeläke, asiakas voi lopettaa varojen välityksen koska vain. Helsingissä tehtiin vuonna 2018 välitystiliselvitys ja vuonna 2019 perustettiin välitystilityöryhmä, joka on ryhtynyt toimenpiteisiin toimintakäytäntöjen tehostamiseksi ja sujuvoittamiseksi.

3.1.1 Asumisen haasteet

Pääkaupunkiseudulla asumisen haasteet vaikuttavat selvästi aikuissosiaalityön palvelujen tarpeeseen sekä toimeentulotuen myöntämiseen. Pääkaupunkiseudulla on vaikeaa löytää asuntoa, jonka vuokra alittaa Kelan hyväksymien kohtuullisten asumiskulujen rajan. Esimerkiksi yksinasuvan kohtuulliset asumiskulut vuonna 2020 olivat pääkaupunkiseudun kuutoskaupungeissa 694 euroa kuukaudessa. Kela noudattaa kuntien aiempia käytäntöjä tiukempaa linjaa kohtuullisten asumismenojen rajan ylittävän vuokran huomioimisessa perustoimeentulotuessa. Lisäksi vuokranmaksua ei seurata Kelassa yhtä tarkasti kuin kunnissa. Nämä tekijät ovat vaikuttaneet muutamassa vuodessa vuokravelkojen ja häätöjen määrän lisääntymiseen sekä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen menojen kasvuun tietyiltä osin.

Vielä vuonna 2018 vuokravelkoihin myönnettävän ehkäisevän toimeentulotuen määrä kasvoi Helsingissä 22,7 prosenttia vuoteen 2017 verrattuna. Vuosina 2016 ja 2017 Helsingissä maksettiin vuokravelkoja 2,2 miljoonaa euroa vuodessa ja vuonna 2018 yhteensä 2,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2019 vuokravelkamenot kääntyivät laskuun, vaikka olivatkin yhä korkeammalla tasolla kuin vuosina 2016 ja 2017. Ehkäisevää toimeentulotukea myönnettiin vuokravelkoihin vuonna 2019 yhteensä 2,5 miljoonaa euroa, mikä oli 6,8 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2018. Vuonna 2020 vuokravelkoihin myönnettiin ehkäisevää toimeentulotukea 2,6 miljoonaa euroa, mikä oli 4 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019.

Toimeenpantujen häätöjen määrä on noussut Helsingissä muutamassa vuodessa 56 prosenttia. Vuonna 2016 ennen perustoimeentulotuen siirtymistä Kelaan, toimeenpantuja häätöjä oli 245, kun taas vuonna 2020 toimitettuja häätöjä oli 383. Häätöjen tilastointi on muuttunut vuodesta 2017 alkaen, mikä vaikuttaa osittain häätöjen määrään. Vuodesta 2017 alkaen tilastoon on laskettu mukaan tilanteet, joissa vastaaja on muuttanut itse, kun aiemmin hädöiksi tilastoitiin pelkästään tapaukset, joissa ulosottomies on poistanut asunnosta henkilöt ja omaisuuden tai estänyt hädettävän pääsyn asuntoon. Häätöjen määrä Helsingissä on kasvanut hyvin maltillisesti vuodesta 2019 (3,5 % eli kolmellatoista hädöllä).

Asunnottomuuden riskiä voivat kasvattaa esimerkiksi pienituloisuus, työttömyys, kohtuuhintaisten asuntojen puute, erilaiset terveyteen liittyvät ongelmat (erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmat), maahanmuuttotausta, lastensuojelutausta sekä elämänkriisit. Asunnottomuus on erityisesti suurien kaupunkien ongelma. Vuonna 2020 koko suomen asunnottomista yli kaksi kolmasosaa oleskeli kuutoskaupungeissa. Yksineläviä asunnottomia oli kuutoskaupungeissa yhteensä 2985 ja asunnottomia perheitä ja pariskuntia 171. Kuutoskaupunkien yksinelävistä asunnottomista 51,4 prosenttia ja asunnottomista perheistä ja pariskunnista 71,3 prosenttia oleskeli Helsingissä. Koko Suomen asunnottomista 38 prosenttia oleskeli Helsingissä ja kaikkiaan yli puolet (53,3 %) koko Suomen asunnottomista oleskeli pääkaupunkiseudulla. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Asunnottomat kuutoskaupungeissa vuonna 2020

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko	Suomi
Asunnottomia yhteensä (lkm)	1856	523	227	420	309	126	3 461	4 886
<i>Asunnottomia 1000 asukasta kohden</i>	<i>2,8</i>	<i>1,8</i>	<i>1,0</i>	<i>2,2</i>	<i>1,3</i>	<i>0,6</i>	<i>1,9</i>	<i>0,9</i>
Yksinelävät asunnottomat yhteensä (lkm)	1534	429	227	384	294	117	2 985	4 341
<i>muutos v. 2019-2020 (%)</i>	<i>-8,6</i>	<i>-6,1</i>	<i>-16,5</i>	<i>-11,3</i>	<i>-9,0</i>	<i>-7,9</i>	<i>-9,3</i>	<i>-5,6</i>
<i>joista naisia (%)</i>	<i>32,1</i>	<i>22,8</i>	<i>36,6</i>	<i>21,4</i>	<i>16,7</i>	<i>10,3</i>	<i>27,3</i>	<i>24,5</i>
<i>joista miehiä (%)</i>	<i>67,9</i>	<i>77,2</i>	<i>63,4</i>	<i>78,6</i>	<i>83,3</i>	<i>89,7</i>	<i>72,7</i>	<i>75,5</i>
<i>joista pitkäaikaisasunnottomia (%)</i>	<i>16,8</i>	<i>33,8</i>	<i>14,5</i>	<i>2,9</i>	<i>25,9</i>	<i>37,6</i>	<i>19,0</i>	<i>24,3</i>
<i>joista alle 25-vuotiaita (%)</i>	<i>15,6</i>	<i>21,7</i>	<i>20,3</i>	<i>27,9</i>	<i>22,4</i>	<i>24,8</i>	<i>19,4</i>	<i>19,7</i>
<i>joista maahanmuuttajataustaisia (%)</i>	<i>33,8</i>	<i>36,8</i>	<i>12,8</i>	<i>33,9</i>	<i>15,0</i>	<i>2,6</i>	<i>29,5</i>	<i>22,2</i>
Asunnottomat perheet ja pariskunnat (lkm)	122	27	0	13	7	2	171	201

¹Tiedonkeruu- ja tilastointitavat vaihtelevat kunnittain eivätkä luvut ole täysin vertailukelpoisia edellisiin vuosiin.

Lähde: ARA, Asunnottomat 2020 -selvitys (2/2021)

Asunnottomuus näyttäytyy selvemmin miesten ongelmana, sillä 72,7 prosenttia kuutoskaupunkien yksinelävistä asunnottomista oli miehiä. Kyse on valtakunnallisesta ilmiöstä. Pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajien osuus asunnottomista oli selvästi suurempi kuin muissa kuutoskaupungeissa. Alle 25-vuotiaiden asunnottomien osuus oli pääkaupunkiseudulla puolestaan pienempi kuin muissa kuutoskaupungeissa. Tilapäismajoituksessa (entinen kriisimajoitus) oli Helsingissä vuonna 2020 1436 henkeä eli 50,5 prosenttia kaikista kuutoskaupunkien tilapäismajoituksessa olleista. Espoossa tilapäismajoituksessa oli 355 ja Vantaalla 333 henkeä. Helsingissä koronapandemia on vaikuttanut tilapäismajoituksen tarpeen kasvuun.

Koska tilastointitavoissa on tapahtunut muutoksia ei voida luotettavasti sanoa miten asunnottomuus on muuttunut kuutoskaupungeissa vuoteen 2018 verrattuna. Asunnottomien määrä on kuitenkin vähentynyt koko Suomen tasolla vuosittain vuodesta 2011 lähtien. Tähän ovat vaikuttaneet osaltaan tarkennukset tilastointitavoissa, mutta myös erilaiset asunnottomuuden vähentämiseen pyrkivät poliittiset päätökset, hankkeet, järjestöt ja asumista tukevien palvelujen lisääminen kunnissa.

3.1.2 Aikuissosiaalityön kysely

Aikuissosiaalityön kyselyn tulokset ovat lähinnä suuntaa antavia, koska vastaajamäärät vaihtelivat kaupungeittain paljon ja asiakkaat eivät valikoituneet siihen täysin satunnaisesti. Tulokset kuitenkin vahvistavat osaltaan vallitsevaa käsitystä aikuissosiaalityön asiakkuuksista. Kyselyn tulosten perusteella voidaan todeta, että aikuissosiaalityön asiakkaille on tyypillistä pidempään kestänyt työttömyys, matala koulutustaso sekä toimintakykyyn vaikuttavat haasteet. Valtaosa aikuissosiaalityön asiakkaista on yksinasuvia ja heidän tulonlähteenään on useimmiten työttömyysetuus, asumistuki ja toimeentulotuki. Kyselyn tuloksista nousee lisäksi esille se, että valtaosa asiakkaista tarvitsee suunnitelmallista työskentelyä, mutta sitä ei pystytä tarjoamaan tarpeeksi usein. Suurin syy tähän on resurssien puute.

3.1.3 Pandemian vaikutuksista aikuissosiaalityöhön

Erityisesti heikommassa asemassa olevien asiakkaiden (esimerkiksi asunnottomat, mielenterveysongelmaiset, syrjäytyneet ja lähisuuhdeväkivallan uhrin) ongelmat ovat kasvaneet pandemian aikana. Lisäksi pandemia on vaikuttanut asiakkaiden palvelutarpeiden arviointiin eri tavoin kuutoskaupungeissa. Esimerkiksi Helsingissä ja Espoossa palvelutarpeenarvioiden määrä on laskenut, mutta Vantaalla noussut. Helsingissä palvelutarpeen arviointi on tehty perinteisesti kasvokkain asiakastapaamisella, jolloin saa yleensä paremman kuvan asiakkaan kokonaistilanteesta ja asiakas tulee kohdatuksi. Käyntiasiakkaiden määrä kuitenkin laski Helsingin aikuissosiaalityön tiimeissä vuonna 2020 17,8 prosenttia vuoteen 2019 verrattuna, minkä myötä myös palvelutarpeenarvioiden määrä laski. Asiakkailta epäillään olevan niin sanottua piilossa olevaa palveluntarvetta, joka todennäköisesti tulee esille viiveellä pandemian jälkeen.

Pandemialla on ollut suuri vaikutus palveluiden järjestämiseen kuutoskaupungeissa, sillä etäpalveluiden tarve kasvoi huomattavasti pandemian myötä. Asiakkaiden asioiden hoitaminen on siirtynyt monilta osin puhelimesta hoidettavaksi ja Helsingissä on tarjottu kesästä 2020 alkaen mahdollisuus videovastaanottoon. Etäpalveluihin siirtyminen näkyy esimerkiksi siinä, että Helsingin aikuissosiaalityön tiimien kontaktoitujen asiakkaiden (asiakaskäynnit, asiakaspuhelimet ja suojattu sähköposti asiakkaalle) määrä pysyi suunnilleen samalla tasolla kuin vuonna 2019, vaikka käyntiasiakkaiden määrä oli laskenut huomattavasti. Myös työntekijöiden tekemän etätöiden määrä on lisääntynyt kuutoskaupungeissa. Tämän lisäksi aikuissosiaalityö on ollut kuutoskaupungeissa mukana järjestämässä erilaisia tukipalveluita (esimerkiksi erilaisia ruoka-apu palveluita) yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

3.2 Toimeentulotuki

Toimeentulotuki jakautuu perustoimeentulotukeen, jota on vuoden 2017 alusta alkaen myöntänyt Kela, sekä täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen, joita myöntää kunta. Valtio korvaa perustoimeentulotuesta aiheutuneista kustannuksista puolet. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen kunnat rahoittavat itse. Toimeentulotuen perusosat nousivat vuonna 2020, jolloin esimerkiksi yksinasuvan henkilön tuen perusosan määrä kuukautta kohden oli 502,21 euroa.

Tässä raportissa toimeentulotuen eri lajeja on käsitelty erillisinä, koska Kelan ja kuntien myöntämästä toimeentulotuesta ei saada henkilötunnusten tasolla yhdistettyä tietoa. Toimeentulotuen kustannuksia on kuitenkin tarkasteltu kokonaisuutena.

3.2.1 Perustoimeentulotuki

Kelan myöntämää perustoimeentulotukea sai kuutoskaupungeissa vuonna 2020 yhteensä 129 464 kotitaloutta ja 195 348 henkilöä. Kotitalouksien määrä kasvoi vuodesta 2019 9,1 prosenttia. Helsingissä perustoimeentulotukea saaneita kotitalouksia oli vuonna 2020 48 700, mikä oli 9,8 prosenttia enemmän kuin vuonna 2019. Espoossa kotitalouksien määrä kasvoi 8,2 prosenttia ja Vantaalla 11,9 prosenttia. Myös muissa kuutoskaupungeissa perustoimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä kasvoi vuodesta 2019. (Taulukko 7.)

Taulukko 7. Kelan ja kuntien myöntämän toimeentulotuen asiakastaloudet tukilajeittain vuonna 2020

UUDEEN 2020 AIKANA TOIMEENTULOTUKEA SAANEET KOTITALOUDET	HELSINKI	ESPOO ³	VANTAA	TURKU	TAMPERE	OULU	KUUSIKKO
Kelan myöntämä toimeentulotuki							
Perustoimeentulotukea saaneet ²	48 700	16 149	18 849	13 877	19 971	11 918	129 464
<i>Muutos v. 2019-2020</i>	9,8 %	8,2 %	11,9 %	8,8 %	7,2 %	6,3 %	9,1 %
Uudet kotitaloudet ¹	16 594	5 123	6 227	4 893	6 506	4 429	43 772
Kunnan myöntämä toimeentulotuki							
Täydentävää toimeentulotukea saaneet yhteensä	13 375	3 497	5 779	2 018	4 907	2 533	32 109
Ehkäisevää toimeentulotukea saaneet yhteensä	9 001	2 612	3 050	1 615	2 428	568	19 274
Muuta toimeentulotukea saaneet yhteensä	2 884	456	1 270	802	0	302	5 714
<i>1 = Luvut sisältävät kaikki kotitaloudet ja henkilöt.</i>							
<i>2 = Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.</i>	2	2	1	..	2	2	..
UUDEEN 2020 AIKANA TOIMEENTULOTUKEA SAANEET HENKILÖT (kaikki toimeentulotukea saavissa kotitalouksissa asuvat henkilöt)							
Kelan myöntämä toimeentulotuki							
Perustoimeentulotukea saaneet ²	72 870	27 227	30 685	20 284	27 675	16 607	195 348
Kunnan myöntämä toimeentulotuki							
Täydentävää toimeentulotukea saaneet	22 898	7 357	6 472	3 623	8 699	4 168	53 217
Ehkäisevää toimeentulotukea saaneet	13 791	4 380	3 560	2 564	3 921	1 062	29 278
Muuta toimeentulotukea saaneet	4 281	679	..	1 105	0	1 012	7 077
<i>1 = Luvut sisältävät kaikki kotitaloudet ja henkilöt.</i>							
<i>2 = Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.</i>	2	2	1	0	2	2	..

¹ Toimeentulotuen saamisessa vähintään 12 kuukauden katkos.

² Luvut eivät sisällä pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita.

³ Espoon tiedot ovat kunnan myöntämän toimeentulotuen osalta ajalta 1.3. - 31.12.2020 tietojärjestelmän vaihtumisen johdosta

Perustoimeentulotukea saaneista kotitalouksista uusia kotitalouksia (tuen saamisessa vähintään 12 kuukauden katkos) oli kuutoskaupungeissa 33,8 prosenttia. Uusien kotitalouksien osuus kaikista saajakotitalouksista oli pääkaupunkiseudulla jonkin verran suurempi Helsingissä (34,1 %) kuin Espoossa (31,7 %) ja Vantaalla (33 %). Perustoimeentulotukea saaneiden kotitalouksien ja henkilöiden määrän suurta kasvua selittää koronapandemia, jonka myötä esimerkiksi työttömyys kasvoi ja aikaisempaa useammat joutuivat turvautumaan toimeentulotukeen.

Vuonna 2020 kuutoskaupunkien Kelan myöntämää perustoimeentulotukea saaneista kotitalouksista 74,6 prosenttia oli yhden hengen kotitalouksia, 20,2 prosenttia lapsiperheitä ja 5,2 prosenttia lapsettomia pariskuntia. Pääkaupunkiseudulla yhden hengen kotitalouksien osuus perustoimeentulotukea saaneista kotitalouksista oli Helsingissä 75,8 prosenttia, Espoossa 68,5 prosenttia ja Vantaalla 69,4 prosenttia. Muissa kuutoskaupungeissa yksinasuvien osuus oli suurempi kuin pääkaupunkiseudulla. Lapsiperheiden osuus perustoimeentulotukea saaneista kotitalouksista oli selvästi suurempi Espoossa (26,2 %) ja Vantaalla (24,9 %) kuin Helsingissä (19,6 %). Lapsettomien pariskuntien osuus perustoimeentulotukea saaneista kotitalouksista oli pääkaupunkiseudulla jotakuinkin sama, vaihdellen Helsingin 4,6 prosentin ja Vantaan 5,7 prosentin välillä.

3.2.2 Täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki

Täydentävää toimeentulotukea sai kuutoskaupungeissa vuonna 2020 yhteensä 32 109 kotitaloutta ja 53 217 henkilöä (taulukko 8). Täydentävää toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä väheni vuodesta 2019 0,4 prosenttia. Helsingissä täydentävää toimeentulotukea sai vuonna 2020 yhteensä 13 375 kotitaloutta, mikä oli 3,8 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Helsingissä perustoimeentulotuen saajakotitalouksista 27,2 prosenttia saa myös täydentävää toimeentulotukea kunnasta. Espoon ja Vantaan luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, joten pääkaupunkiseudun sisäistä vertailua ei pystytä tekemään luotettavasti täydentävän toimeentulotuen osalta.

Ehkäisevää toimeentulotukea sai kuutoskaupungeissa vuonna 2020 yhteensä 19 274 kotitaloutta ja 29 278 henkilöä (taulukko 8). Ehkäisevää toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä kasvoi vuodesta 2019 0,2 prosenttia. Helsingissä ehkäisevää toimeentulotukea sai vuonna 2020 yhteensä 9 001 kotitaloutta, mikä

oli 0,9 prosenttia vähemmän kuin vuonna 2019. Espoon ja Vantaan luvut eivät ole täysin vertailukelpoisia, joten pääkaupunkiseudun sisäistä vertailua ei pystytä tekemään luotettavasti ehkäisevän toimeentulotuen osalta.

Taulukko 8. Vuonna 2020 täydentävää ja ehkäisevää toimeentulotukea saaneet kotitaloudet ja henkilöt (luvut ilman pakolaisia, turvapaikanhakijoita ja paluumuuttajia)

TÄYDENTÄVÄ TOIMEENTULOTUKI				
	Kotitalouksia	<i>Muutos (%)</i>	Henkilöitä	<i>Muutos (%)</i>
	yhteensä	<i>vuodesta 2019</i>	yhteensä	<i>vuodesta 2019</i>
Helsinki	13 375	-3,8	22 898	-2,4
Espoo ¹	3 497	-21,1	7 357	-19,3
Vantaa ²	5 779	22,8	6 472	..
Turku	2 018	-0,3	3 623	0,1
Tampere	4 907	7,4	8 699	7,7
Oulu	2 533	-2,5	4 168	-4,7
Kuusikko³	32 109	-0,4	53 217	9,4
EHKÄISEVÄ TOIMEENTULOTUKI				
	Kotitalouksia	<i>Muutos (%)</i>	Henkilöitä	<i>Muutos (%)</i>
	yhteensä	<i>vuodesta 2019</i>	yhteensä	<i>vuodesta 2019</i>
Helsinki	9 001	-0,9	13 791	-2,5
Espoo ¹	2 612	-18,5	4 380	-21,9
Vantaa ²	3 050	32,0	3 560	..
Turku	1 615	0,7	2 564	2,4
Tampere	2 428	-2,9	3 921	-1,4
Oulu	568	8,0	1 062	6,0
Kuusikko³	19 274	0,2	29 278	7,5

¹ Espoon tiedot ovat kunnan myöntämän toimeentulotuen osalta ajalta 1.3. - 31.12.2020 tietojärjestelmän vaihtumisen johdosta

² Vantaan luvuissa ovat mukana pakolaiset, turvapaikanhakijat ja paluumuuttajat.

³ Kuusikon muutos-% edellisvuoteen verrattuna toimeentulotukea saaneiden henkilöiden osalta on laskettu ilman Vantaata.

.. Tietoa ei saatavissa.

Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen muutoksia selittää se, että toimeentulotukilaisissa ei ole selkeää jakoa täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen välillä. Tämän vuoksi täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiskäytännöt eroavat kuntien välillä. Osa ennen täydentävänä toimeentulotukena myönnetystä tuesta on toimeentulotuen Kela-siirron jälkeen myönnetty ehkäisevänä toimeentulotukena. Helsingissä on myönnetty jo ennen Kela-siirtoa muita kuntia enemmän ehkäisevää toimeentulotukea.

Vuoden 2020 aikana odotettiin huomattavaa kasvua täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen saajatalouksien määrään, koska Kelan perustoimeentulotuen saajatalouksien määrä kasvoi huomattavasti. Odotettu kasvu ei kuitenkaan toteutunut kuutoskaupungeissa. Tähän osasyynä on Kelan aiempaa joustavammat käytännöt koronapandemian aikana. On myös mahdollista, että kasvu täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen saajatalouksien määrässä näkyy viiveellä, mutta tällä hetkellä sitä pidetään epätodennäköisenä.

3.2.3 Toimeentulotuen kustannukset

Toimeentulotuen kokonaisbruttokustannukset (taulukko 9) kasvoivat vuonna 2020 kuutoskaupungeissa noin 7 prosenttia edeltävään vuoteen verrattuna, kun vielä vuonna 2019 kustannukset olivat selvässä laskussa. Kustannusten kasvu oli selkeästi suurinta Turussa (10,5 %). Muiden kuutoskaupunkien osalta kasvu vaihteli Oulun 6 prosentin ja Vantaan 7,2 prosentin välillä. Toimeentulotuen kustannusten kasvu johtuu perustoimeentulotuen saajatalouksien määrän kasvusta koronapandemian myötä.

Taulukko 9. Kuutoskaupunkien bruttokustannukset vuonna 2020 (ilman pakolaisia, paluumuuttajia ja turvapaikanhakijoita) ja muutos vuoteen 2019.

	Bruttokustannukset¹	<i>Muutos (%) vuodesta</i>	<i>Muutos (%)</i>
	Euroa	2019	vuodesta 2019, defl.
Helsinki	151 107 661	7,1	6,8
Espoo	54 253 574	6,4	6,1
Vantaa	61 214 168	7,5	7,2
Turku	35 202 195	10,8	10,5
Tampere	58 194 679	6,9	6,6
Oulu	26 366 779	6,3	6,0
Kuusikko	386 339 055	7,3	7,0

¹ Sisältää sekä Kelan että kuntien myöntämän toimeentulotuen.

Kuutoskaupunkien toimeentulotuen kustannuksista 83,8 prosenttia syntyi perustoimeentulotuen kustannuksista. Täydentävän toimeentulotuen osuus oli 3,6 prosenttia ja ehkäisevän toimeentulotuen osuus 2,8 prosenttia toimeentulotuen kustannuksista. Täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen yhteenlaskettu osuus toimeentulotuen kustannuksista oli suurin pääkaupunkiseudun kunnissa (Helsinki 6,4 %, Espoo 6,8 %, Vantaa 7,9 %).

Täydentävän toimeentulotuen kustannukset laskivat kuutoskaupungeissa vuonna 2020 3,2 prosenttia (noin 490 000 euroa) vuoteen 2019 verrattuna. Helsingissä täydentävän toimeentulotuen kustannukset laskivat 9,3 prosenttia ja Espoossa 36,8 prosenttia vuodesta 2019. Vantaalla täydentävän toimeentulotuen kustannukset puolestaan kasvoivat 13,9 prosenttia. Helsingissä täydentävän toimeentulotuen kustannusten laskuun vaikutti suoraan täydentävää toimeentulotukea saaneiden saajakotitalouksien määrän lasku.

Ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset laskivat kuutoskaupungeissa vuonna 2020 2 prosenttia (noin 240 000 euroa) vuoteen 2019 verrattuna. Helsingissä ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset kasvoivat maltillisesti 0,3 prosenttia. Espoossa ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset laskivat 17,1 prosenttia ja Vantaalla ehkäisevän toimeentulotuen kustannukset kasvoivat 2,9 prosenttia. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Toimeentulotuen kustannusten jakautuminen eri lajeihin vuonna 2020 (sisältäen pakolaiset, paluumuuttajat ja turvapaikanhakijat).

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Kuusikko
Bruttokustannukset yhteensä (€)	165 333 935	60 979 235	68 252 616	38 683 138	65 121 461	28 951 896	427 322 281
Perustoimeentulotuki	139 917 068	50 105 343	55 851 471	33 645 941	54 148 465	24 632 018	358 300 306
Täydentävä toimeentulotuki	5 684 640	1 939 464	3 193 519	822 531	2 438 278	1 168 754	15 247 186
Ehkäisevä toimeentulotuki	4 992 828	2 208 766	2 169 177	610 172	1 607 937	290 173	11 879 053
Muu toimeentulotuki ¹	14 739 399	6 725 661	7 038 449	3 604 494	6 926 781	2 860 951	41 895 735
<i>Kustannukset yhteensä (%)</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
<i>Perustoimeentulotuki</i>	<i>84,6</i>	<i>82,2</i>	<i>81,8</i>	<i>87,0</i>	<i>83,1</i>	<i>85,1</i>	<i>83,8</i>
<i>Täydentävä toimeentulotuki</i>	<i>3,4</i>	<i>3,2</i>	<i>4,7</i>	<i>2,1</i>	<i>3,7</i>	<i>4,0</i>	<i>3,6</i>
<i>Ehkäisevä toimeentulotuki</i>	<i>3,0</i>	<i>3,6</i>	<i>3,2</i>	<i>1,6</i>	<i>2,5</i>	<i>1,0</i>	<i>2,8</i>
<i>Muu toimeentulotuki¹</i>	<i>8,9</i>	<i>11,0</i>	<i>10,3</i>	<i>9,3</i>	<i>10,6</i>	<i>9,9</i>	<i>9,8</i>
Nettokustannukset yhteensä (€)	155 622 765	57 364 915	64 470 302	36 767 776	61 884 918	27 552 294	403 662 968
<i>Muutos (%) vuodesta 2019</i>	<i>Helsinki</i>	<i>Espoo</i>	<i>Vantaa</i>	<i>Turku</i>	<i>Tampere</i>	<i>Oulu</i>	<i>Kuusikko</i>
<i>Bruttokustannukset yhteensä</i>	<i>10,7</i>	<i>9,6</i>	<i>11,9</i>	<i>15,0</i>	<i>10,3</i>	<i>9,7</i>	<i>11,0</i>
<i>Perustoimeentulotuki</i>	<i>7,5</i>	<i>8,7</i>	<i>7,7</i>	<i>10,0</i>	<i>6,7</i>	<i>6,7</i>	<i>7,8</i>
<i>Täydentävä toimeentulotuki</i>	<i>-9,3</i>	<i>-36,8</i>	<i>13,9</i>	<i>34,6</i>	<i>2,3</i>	<i>-2,2</i>	<i>-3,2</i>
<i>Ehkäisevä toimeentulotuki</i>	<i>0,3</i>	<i>-17,1</i>	<i>2,9</i>	<i>-32,4</i>	<i>14,5</i>	<i>8,1</i>	<i>-2,0</i>
<i>Muu toimeentulotuki¹</i>	<i>52,4</i>	<i>38,7</i>	<i>47,5</i>	<i>65,2</i>	<i>39,9</i>	<i>40,6</i>	<i>47,6</i>

¹ Muu toimeentulotuki sisältää kuntoutuksen työtoiminnan, kotoutumistuen sekä pakolaisille, turvapaikanhakijoille ja paluumuuttajille maksetun valtion korvauksen alaisen perus-, täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen.

4 LASTENSUOJELU

Helsingin sosiaali- ja terveystoimen käyttösuunnitelmassa vuoden 2020 tavoitteena oli terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen ja ylisukupolvisen syrjäytymisen ehkäisy. Toimenpiteenä oli lastensuojelun laitoshoidon kasvun pysäyttäminen ja muiden kalliiden palvelujen tarpeen väheneminen ja mittarina lastensuojelun laitoshoidonvuorokausien määrä.

Lastensuojelun laitoshoidon hoitovuorokausien määrä laski 1,2 prosenttia Helsingissä vuonna 2020 verrattuna vuoteen 2019. Lastensuojelun laitoshoidon hoitovuorokausien määrä nousi 2,8 prosenttia Espoossa ja Kuusikossa 1,5 prosenttia. Vantaan tietoa ei ole saatavilla.

Koronapandemian ja poikkeusolojen vuoksi lastensuojeluilmoitusten määrä väheni voimakkaasti maanlaajuisesti keväällä 2020. Syksyn 2020 aikana ilmoitusten määrä palautui ennalleen ja lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät lähtivät syksyllä Helsingissä kasvuun usean vuoden laskusuunnan jälkeen. Lastensuojeluilmoitusten määrän väheneminen parin kuukauden aikana vähensi Helsingissä myös kiireellisten sijoitusten määrää ja tätä kautta myös uusien huostaanottojen määrää vuonna 2020.

4.1 Lapsiperheiden palvelujärjestelmästä

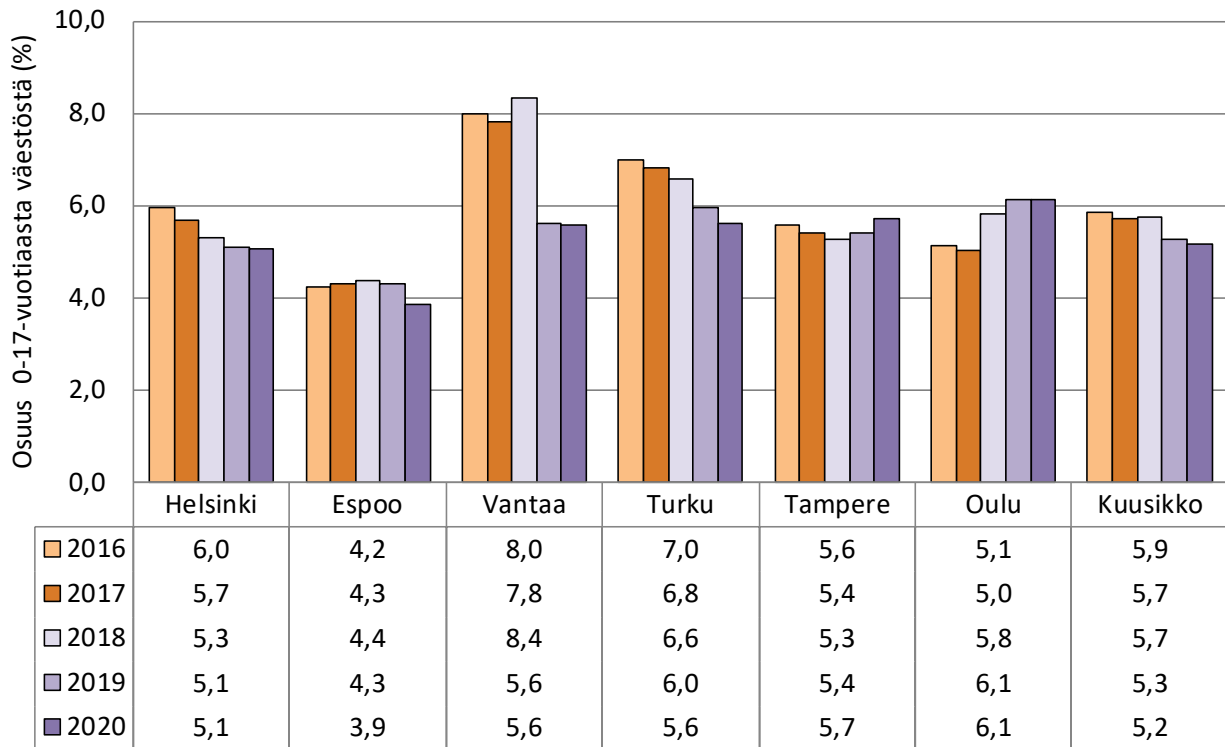
Lastensuojelun asiakasmääriä- ja kustannuksia arvioitaessa on tärkeää huomioida, että aiemmin ainoastaan lastensuojelun asiakkuuden perusteella saatuja palveluja (esim. sosiaalityö, perhetyö, tukiperhe, ammatillinen tukihenkilö) järjestetään nykyään sosiaalihuoltolain perusteella. Helsinki on viime vuosina parantanut sosiaalihuoltolain mukaisten palveluiden saatavuutta osana varhaisemman tuen vahvistamista ja perhekeskuskehittämistä. Tämä on muun muassa johtanut lastensuojelun asiakkaiden määrän vähenemiseen viime vuosina Helsingissä.

Lastensuojelun asiakkaat voivat saada palveluita sekä sosiaalihuoltolain että lastensuojelulain perusteella. Sosiaalihuoltolain perusteella annettavien lapsiperheiden palveluiden kustannukset eivät sisälly lastensuojelun kustannuksiin. Lastensuojelun Kuusikossa seurataan ainoastaan lastensuojelulain perusteella annettavia palveluita ja kustannuksia.

4.2 Lastensuojelun asiakasmäärät

Lastensuojeluilmoitusten määrä jatkoi kasvuaan Helsingissä (1,9 %), Espoossa (2,2 %) ja Vantaalla (2,2 %) ja Kuusikossa (2,0 %). Koronapandemian aiheuttaman poikkeustilan vuoksi lastensuojeluilmoitusten määrä aleni voimakkaasti keväällä 2020, mutta kääntyi takaisin kasvu-uralle loppuvuodesta.

Alle 18-vuotiaiden lastensuojelun asiakkaiden määrän usean vuoden kestänyt lasku pysähtyi Helsingissä (0,0 %) koronapandemian jälkiseurauksena. Asiakasmäärä kasvoi Vantaalla 0,5 prosenttia ja laski Kuusikossa 1,3 prosenttia. Lastensuojelun asiakkaiden osuus saman ikäisestä väestöstä oli Helsingissä 5,1 prosenttia, Vantaalla 5,6 prosenttia ja Kuusikossa 5,2 prosenttia (kuvio 4). Espoon osalta tiedot eivät ole vertailukelpoisia asiakastietojärjestelmän vaihdoksen vuoksi.

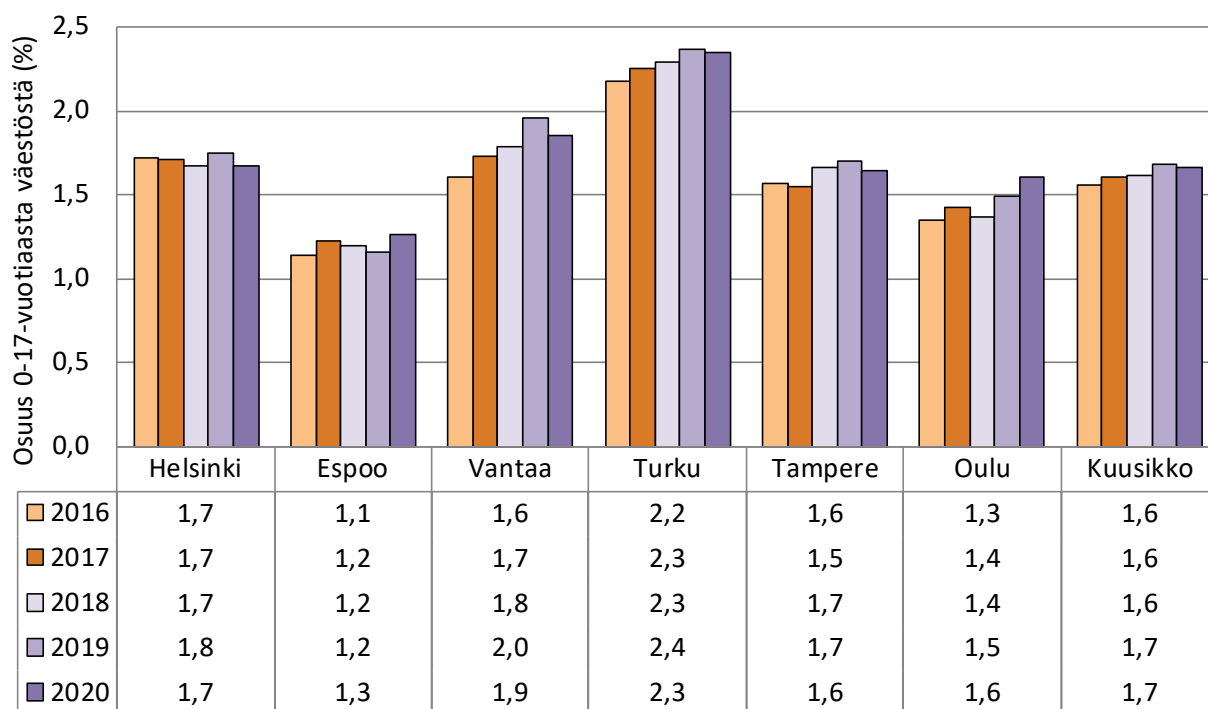
¹ Tässä kuviossa Espoosta puuttuvat järjestelmämuutoksen vuoksi tammi- ja helmikuun 2020 luvut, joten luku ei ole vertailukelpoinen.

² Vantaan vuosien 2016-2018 avohuollon asiakkaissa on mukana sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja saaneita lapsia.

Kuvio 4. Lastensuojelun 0-17-vuotiaiden asiakkaiden osuus saman ikäisestä väestöstä vuosina 2016-2020

Kiireelliset sijoitukset vähenivät vuonna 2020 verrattuna vuoteen 2019 Helsingissä 10,3 prosenttia ja nousivat Vantaalla 25,1 prosenttia ja Kuusikossa 2,3 prosenttia. Espoon lukua ei ole saatavilla. Koronapandemian aiheuttamat poikkeusolot vähensivät merkittävästi kiireellisiä sijoituksia Helsingissä. Yleisesti ottaen kiireellisten sijoitusten määrä vaihtelevat vuosittain merkittävästi eri suuntiin ilman, että tälle kyetään välttämättä osoittamaan selkeää syytä.

Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleiden 0–17-vuotiaiden lasten osuus saman ikäisestä väestöstä väheni Helsingissä vuonna 2020. Osuus oli Helsingissä 1,7 prosenttia, Vantaalla 1,9 prosenttia, Espoossa 1,3 prosenttia ja Kuusikossa 1,7 prosenttia. Vuonna 2020 kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä laski Helsingissä 3,3 prosenttia ja Vantaalla 4,8 prosenttia ja Kuusikossa 0,3 prosenttia. Pks-kunnissa sijoitettujen lasten määrä on noussut v. 2015 – 2019 Helsingissä 2,7 prosenttia ja Vantaalla 20,2 prosenttia ja Kuusikossa 10,2 prosenttia (kuvio 5). Espoon luku ei ole vertailukelpoinen.

¹ Tässä kuviossa Espoosta puuttuvat järjestelmämuutoksen vuoksi tammi- ja helmikuun 2020 luvut, joten Espoon vuoden 2020 luku ei ole vertailukelpoinen.

Kuvio 5. Kodin ulkopuolelle vuoden aikana sijoitettuna olleiden 0 - 17-vuotiaiden osuus saman ikäisestä väestöstä vuosina 2016-2020.

Jälkihuollon yli 18 v. asiakasmäärien vuosia kestänyt lasku jatkui Helsingissä ja oli 1,2 prosenttia. Vantaan, Espoon ja Kuusikon tiedot eivät ole vertailukelpoisia.

4.3 Sijoitusten kustannukset

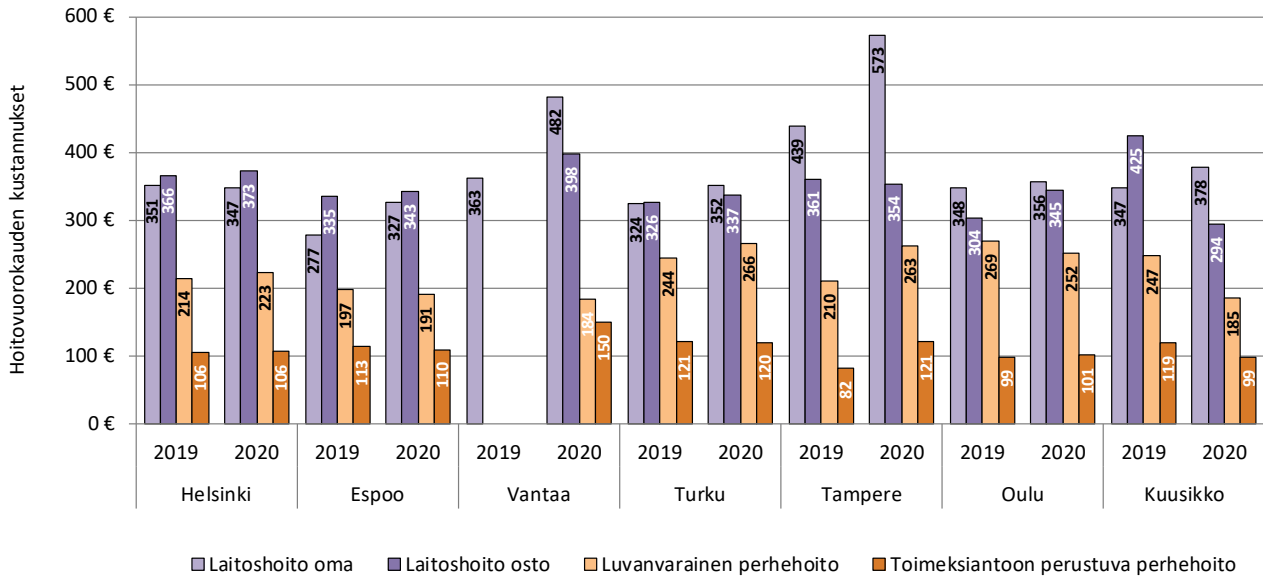
Sijoitusten kustannukset ovat suurin menoerä lastensuojelun kokonaiskustannuksista, Helsingissä sijaishuollon osuus lastensuojelun kokonaiskustannuksista oli 78,6 prosenttia vuonna 2020. Kodin ulkopuolelle tapahtuvien sijoitusten hoitomuodot ovat laitoshoido (oma ja osto), luvanvarainen perhehoito (ammattilliset perhekodit) ja toimeksiantosopimukseen perustuva sijaisperhehoito, joka sisältää myös sijoitukset läheisverkostoon. Suurimmat vuorokausikustannukset ovat laitoshoidossa, pienimmät toimeksiantoon perustuvassa sijaisperhehoidossa.

Helsingin vuoden 2019 Kuusikon sijoitusten kustannukset oli ilmoitettu liian korkeina inhimillisen virheen vuoksi. Tämän vuoksi Kuusikossa esitetty Helsingin deflatoitujen sijoitusten kustannusten lasku 1,4 prosenttia vuonna 2020 ei pidä tosiasiallisesti paikkaansa. Kustannukset nousivat Espoossa 6,2 prosenttia ja Vantaalla 8,7 prosenttia ja koko Kuusikossa 5,4 prosenttia. Tosiasiallisesti myös Helsingissä on ollut sijoitusten kustannusten nousua vuonna 2020.

Keskeisimmät syyt sijoitusten kokonaiskustannusten nousulle ovat ostopalveluiden hintojen nousu ja sijoitettavien lasten vaativa hoitoisuuden lisääntyminen. Kallista erityis- ja vaativan tason laitoshoidoa tarvitsevien lasten osuus on kasvanut valtakunnallisesti.

Oman laitoshoidon hinta oli Espoossa 327 euroa vuorokausi, Vantaalla 482 euroa vuorokausi, Helsingissä 347 euroa vuorokausi ja Kuusikossa 378 euroa vuorokausi. Vantaan korkeampi hinta johtuu muita kuntia

laajemmasta ympärivuorokautisen perhekuntoutuksen laitospaikkojen määrästä. Ostetun laitoshoidon hinta oli pks-kunnista matalin Espoossa 343 euroa vuorokausi ja korkein Vantaalla 398 euroa vuorokausi. Kuusikkokuntien ostopalvelun keskimääräiset kustannukset olivat 294 euroa vuorokausi. Helsingissä hinta oli 373 euroa vuorokausi. Oman laitoshoidon hinta (347 €/vrk) oli Helsingissä ostopalvelua (373 €/vrk) matalampi.

¹ Helsingin vuoden 2019 sijaishuollon kustannukset on ilmoitettu liian suurina sekä vuoden 2020 luvuissa on jäänyt huomioimatta Vantaan tiedot, jonka vuoksi Kuusikon hoitovuorokausien keskiarvohinta on todellista pienempi.

² Vantaalla laitoshoidon kustannuksissa ovat mukana laitoshoidon aikaisen sosiaalityön kustannukset. Vantaan tietoja ostopalveluna hankitun laitoshoidon sekä perhehoidon hoitovuorokausista ei ole saatavissa vuodelta 2019.

³ Toimeksiantoon perustuva perhehoito sisältää läheisverkostosijoitukset.

KUVIO 6. Sijoitusten hoitovuorokauden keskimääräiset kustannukset vuosina 2019–2020. (korotettuna vuoden 2020 arvoon julkisten menojen hintaindeksillä sosiaalitoimelle.)

Toimeksiantoon perustuvan perhehoidon hoitovuorokausihinta oli Helsingissä (106 €/vrk) edullisempi kuin Espoossa (110 €/vrk) ja Vantaalla (150 €/vrk) ja Kuusikossa (99 €/vrk). Helsingin matalampaa hintaa selittää perhehoitajien matalammat palkkiot. Vuonna 2021 perhehoitajien palkkioita on nostettu Helsingissä, jotta perhehoitajien saatavuus paranisi.

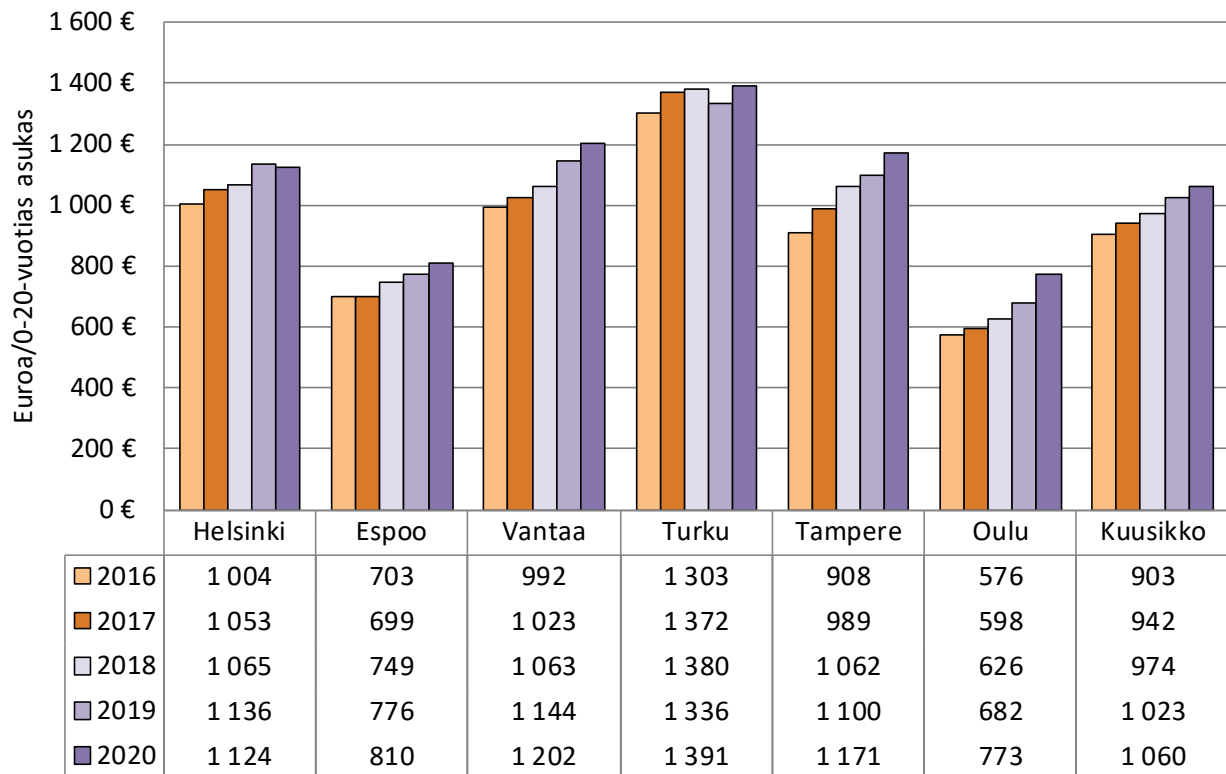
Kaikissa pks-kunnissa ja Kuusikossa edullisimman sijoitusmuodon, toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon osuus jatkoi laskuaan ja laitoshoidon osuus kasvoi. Tätä muutosta selittää sijoitettavien lasten vaativa hoitoisuuden kasvu kaikissa kuusikkokunnissa. Perhehoidon osuuden laskeminen johtaa myös sijoitusten keskihinnan kasvuun ja nostaa kustannuksia.

4.4 Lastensuojelun kokonaiskustannukset

Lastensuojelun kokonaiskustannukset (avohuolto + sijoitusten kustannukset) nousivat Vantaalla 5,8 prosenttia, Espoossa 4,7 prosenttia ja Kuusikossa 4,1 prosenttia. Helsingissä laskua oli 0,2 prosenttia, mutta tieto ei ole vertailukelpoinen, koska vuonna 2019 kustannukset oli ilmoitettu liian suurina inhimillisen virheen vuoksi. Lastensuojelun kokonaiskustannusten nousussa näkyy valtakunnallisena ilmiönä lasten ja nuorten vaativa hoitoisuudesta johtuva sijoitusten kustannusten kasvu.

4.5 Lastensuojelun asukas- ja asiakaskohtaiset kustannukset

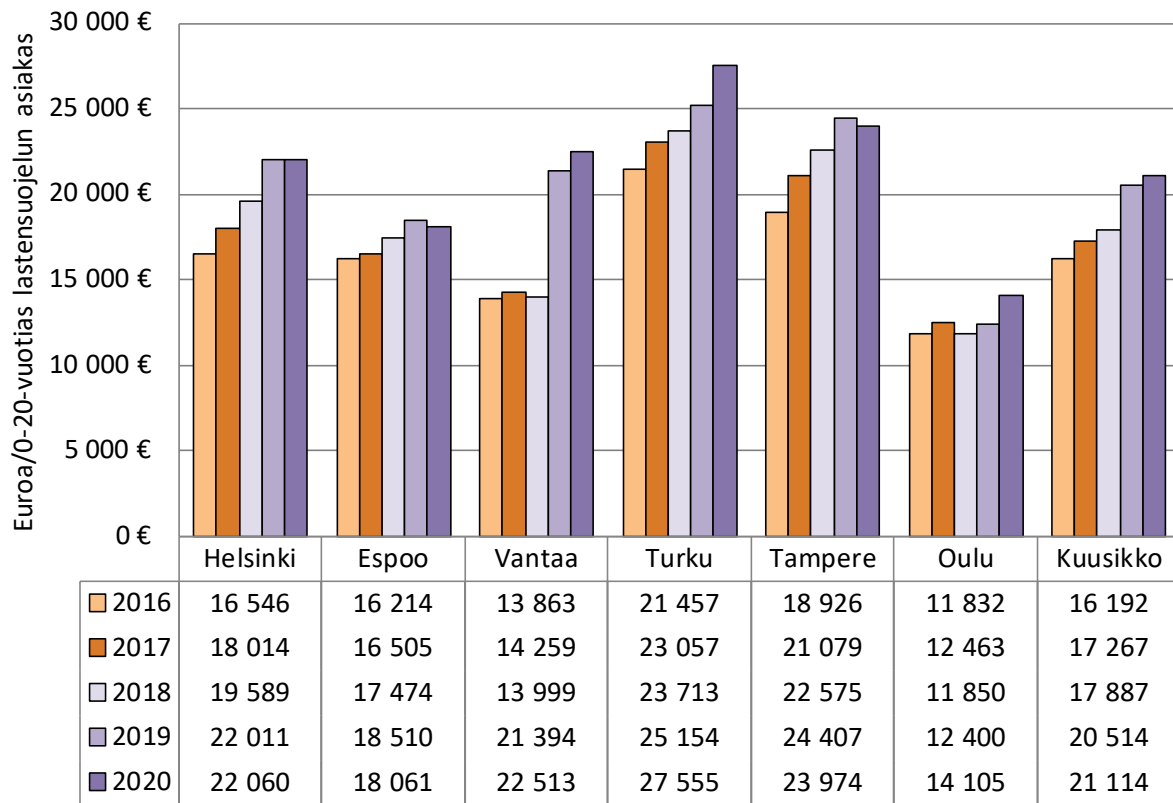
Lastensuojelun kokonaiskustannukset 0–20-vuotiasta asukasta kohden olivat vuonna 2020 Helsingissä 1124 euroa, Espoossa 801 euroa, Vantaalla 1202 euroa ja Kuusikossa 1060 euroa (Kuvio 7). Kuntien sosioekonomisen asukasrakenteet erot selittävät merkittävästi eroja.

¹ Helsingin vuoden 2019 sijaishuollon kustannukset on ilmoitettu liian suurina.

Kuvio 7. Lastensuojelun kokonaiskustannukset 0 - 20-vuotiasta asukasta kohden vuosina 2016-2020 (korotettuna vuoden 2020 arvoon julkisten menojen hintaindeksillä sosiaalitoimelle)

Lastensuojelun keskimääräiset kokonaiskustannukset asiakasta kohden olivat Helsingissä 22 060 euroa. Tämä oli matalampi kuin Vantaan (22 513 euroa) ja korkeampi kuin Espoon (18 061 euroa) ja Kuusikon (21 114 euroa). (Kuvio 8).

¹Helsingin vuoden 2019 sijaishuollon kustannukset on ilmoitettu liian suurina.

² Vantaan vuoden 2019-2020 asiakaskohtaisten kustannusten nousun syynä on lastensuojelun asiakasmäärän tietopohjan muutos. Vuosina 2016-2018 asiakasmäärässä on mukana nyt raportin asiakasmäärän ulkopuolella olevat sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja saavat lapset eli palvelutarpeenarvioprosessissa olevat lapset sekä perhesosiaalityön palvelussa olevat lapset.

KUVIO 8. Lastensuojelun kokonaiskustannukset 0 - 20-vuotiasta lastensuojelun asiakasta kohden vuosina 2016-2020 (korotettuna vuoden 2020 arvoon julkisten menojen hintaindeksillä sosiaalitoimelle)

5 PÄIHDE- JA MIELENTERVEYSPALVELUT

Raportissa tarkastellaan 18 vuotta täyttäneiden mielenterveys- ja päihdepalvelujen kustannuksia ja käyttöä. Kustannukset sisältävät oman toiminnan, ostopalvelujen ja HUSin deflatoidut kokonaiskustannukset. Kustannuksia ei ole ikä- tai tarvevakioitu. Asiakasmäärät eivät ole vertailukelpoisia päihde- ja mielenterveyspalvelujen välillä tai sisällä, koska asiakastietoja kerätään eri tietolähteistä. Anonyymit asiakkaat eivät sisälly raportissa esitettyihin asiakasmääriin.

Myös varsinainen tuotepäätely käyntien osalta poikkeaa eri kuntien välillä, ja erot ovat korostuneet entisestään tarkasteltaessa koronavuotta 2020. Koronapandemian alussa siirryttiin laajasti etävastaanottoihin ja käyntejä korvattiin hoitopuheluilla ja sosiaalihuollon arviointipuheluilla. Esimerkiksi Helsingin kaupungin päihdepalveluissa hoitopuhelut eivät ole varsinaisia lopputuotteita eli käyntejä (vaan tukituotteita), jolloin ne eivät sisälly Kuusikossa raportoitaviin käyntisuoritteisiin. Vuonna 2019 päihdepoliklinikoilta soitettiin noin 11 000 käyntiä korvaavaa hoitopuhelua ja koronavuonna 2020 reilut 21 000 käyntiä korvaavaa hoitopuhelua.

Kuuden suurimman kaupungin päihde- ja mielenterveyspalveluja sekä niiden kustannuksia tarkastellaan raportissa STM:n 'sote – tietopaketti' -raportointimallin mukaisesti kuudessa eri kategoriassa: integroidut palvelut, avopalvelut, kotiin vietävät palvelut, työ- ja päivätoiminta, asumispalvelut ja laitoshoido.

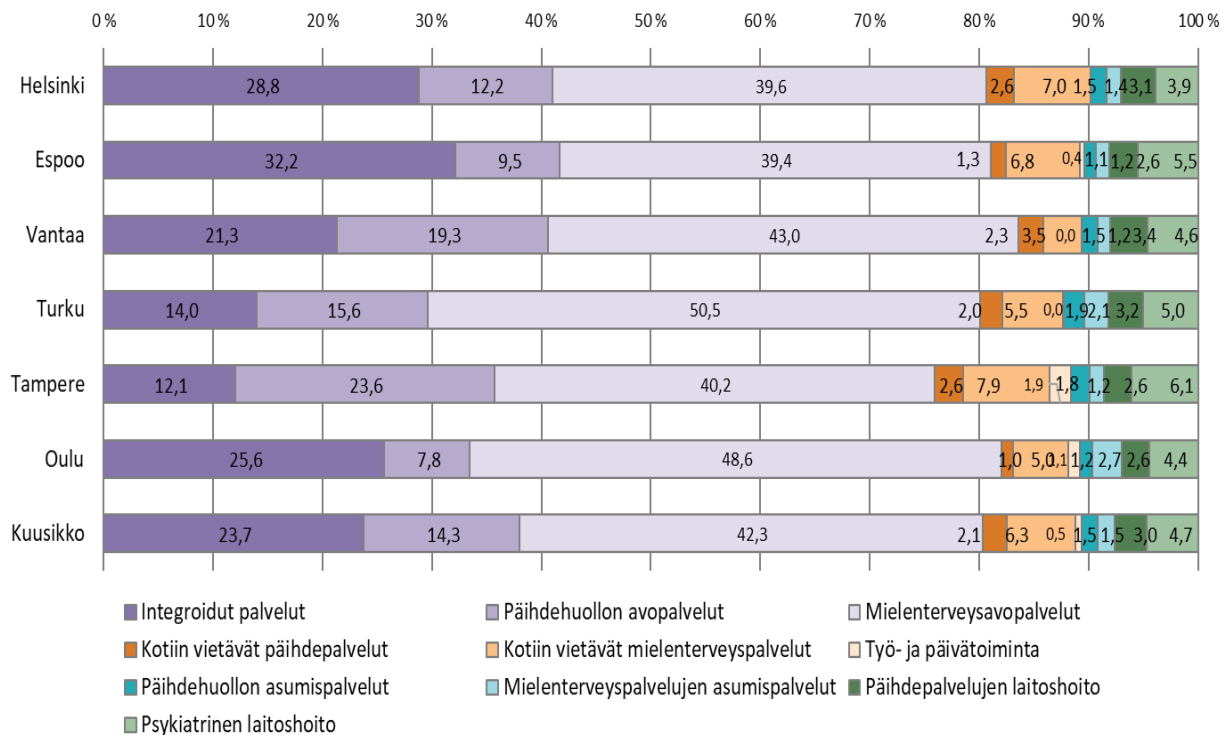
Integroidut palvelut sisältävät perustason mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä yhdistetyt mielenterveys- ja päihdepalvelut. Helsingin osalta integroituihin palveluihin sisältyy terveysasemien mielenterveys- ja päihdesairaanhoitajat, Mieppi mielenterveyspalvelupisteet, nuorisoasema sekä HUSin tuottamat psykiatrian erikoisalun päivystys ja päihdepsykiatrinen erikoissairaanhoito. Sen lisäksi integroituihin palveluihin on sisällytetty opiskeluterveydenhuollon ja lastensuojelun psykiatriset sairaanhoitajat, HIV + palvelukeskus, ehkäisevä mielenterveys- ja päihdetyön yksikkö sekä järjestöavustukset.

Kotiin vietävissä palveluissa on raportoitu liikkuvat avohoitopalvelut, tukiasuminen ja tuettu asuminen. Sote tietopaketti – määritelmän mukaisesta ns. päätökseen perustuvasta työ- ja päivätoiminnasta ei ole raportoitu tietoja Helsingin osalta.

5.1 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaat

Suurin osa kaikista päihde- ja mielenterveyspalveluja käyttäneistä asiakkaista asioi avopalveluissa. Suurimman yksittäisen osuuden muodostivat mielenterveyspalvelujen avopalvelujen asiakkaat, joita oli Helsingissä noin 39 prosenttia kaikista asiakkaista. Päihdepalvelujen avopalvelujen asiakasmäärän osuus kaikista asiakkaista oli Helsingissä noin 12 prosenttia. Helsingin avopalveluja käyttäneiden asiakkaiden määrä laski vuonna 2020 koronapandemiasta huolimatta vuoteen 2019 verrattuna vain 0,6 prosenttia. Vantaalla asiakasmäärä väheni 0,8 prosenttia ja Espoossa asiakasmäärä kasvoi 4,9 prosenttia.

Toiseksi suurin osuus asiakkaista asioi integroiduissa palveluissa, joita käytti Helsingissä vajaat 29 prosenttia asiakkaista. Integroitujen palvelujen asiakasmäärä nousi edellisvuodesta Espoossa noin 12 prosenttia ja Helsingissä vajaat kolme prosenttia, mutta laski Vantaalla noin yhden prosentin. Perustason mielenterveys- ja päihdepalvelujen sekä yhdistettyjen mielenterveys- ja päihdepalvelujen käyttö lisääntyi Helsingissä tavoitteiden mukaisesti koronavuoden 2020 aikana. Psykiatrisen laitoshoidon asiakasmäärän osuus kaikista asiakkaista oli Helsingissä 3,9 prosenttia ja vertailukaupunkien pienin. (Kuvio 9.)

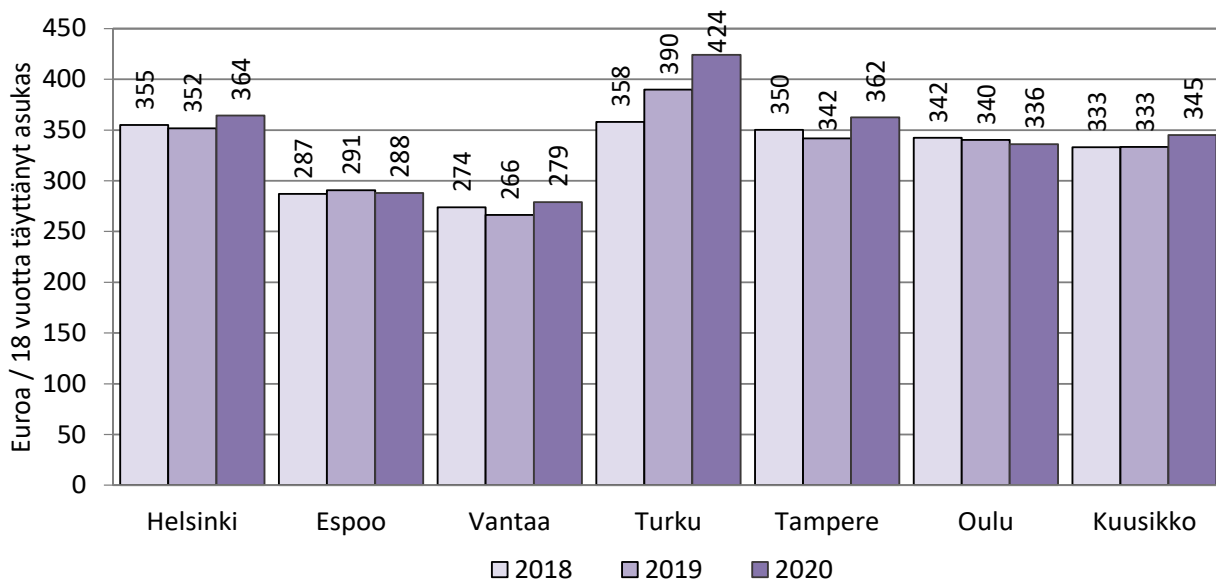
Kuvio 9. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen asiakkaiden osuudet (%) palveluittain vuonna 2020. Asiakasmäärät ovat suuntaa antavia, sillä asiakas kertaalleen -tietoa ei saada. Sama asiakas voi sisältyä usean eri palvelun asiakasmäärään esimerkiksi omissa ja ostopalveluissa. Ei sisällä anonyymeja asiakkaita.

5.2 Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset

Kuusikkokaupunkien tasolla päihde- ja mielenterveyspalvelujen kokonaiskustannukset nousivat 4,5 prosenttia vuosien 2019–2020 välillä. Helsingissä kustannukset kasvoivat alle keskiarvon 3,9 prosenttia. Kustannukset kasvoivat Vantaalla 6,5 prosenttia ja Espoossa 0,2 prosenttia.

Pääkaupunkiseudun kuntien päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden nousivat Helsingissä ja Vantaalla, mutta laskivat Espoossa edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2020 Helsingin päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannukset olivat 364 euroa 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden ja yli kuusikkokaupunkien keskiarvon (345 euroa). Espoon ja Vantaan kustannukset alittivat keskiarvon. (Kuvio 10.)

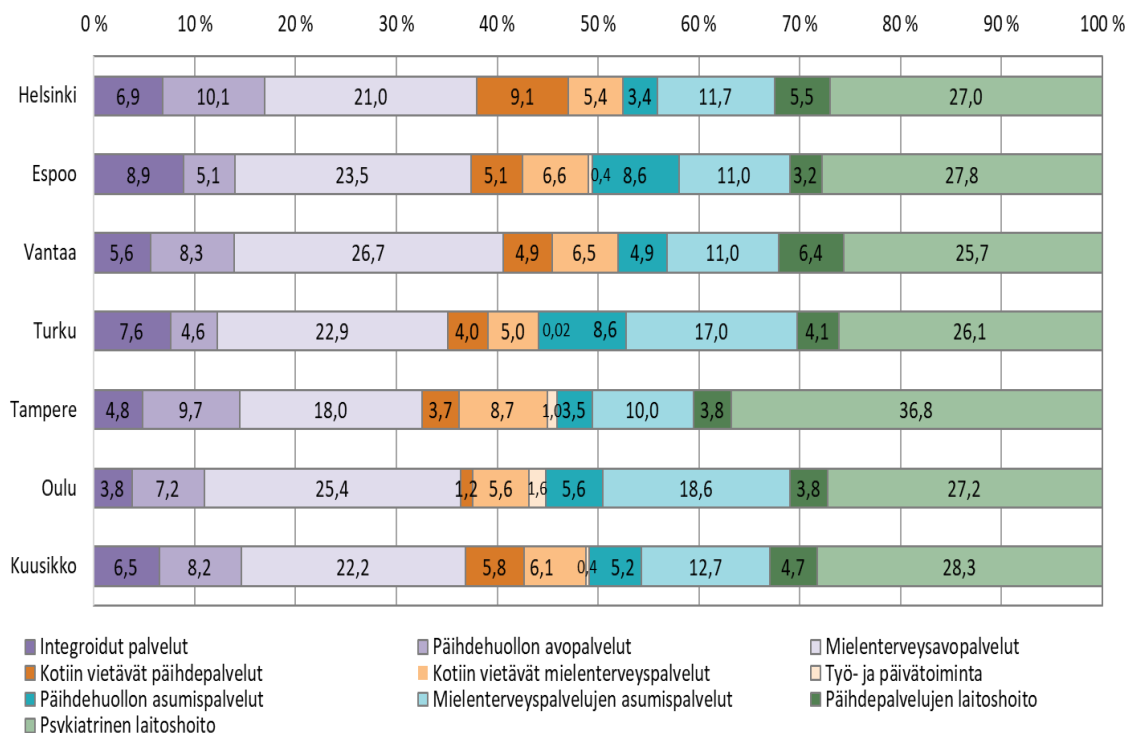
Helsingin korkeisiin kustannuksiin vaikuttaa mm. asunnottomien ja suomensisäisesti huumeita käyttävien palvelutarve. Myös koronapandemia vaikutti kustannuksiin merkittävästi vuonna 2020. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan psykiatria- ja päihdepalveluissa koronakustannukset olivat noin 2,4 miljoonaa euroa, mikä vastaa noin 1,5 prosentin kustannusnousua. Koronapandemiasta aiheutuneet lisäkustannukset on jaettu psykiatria- ja päihdepalvelujen eri toimintoihin vakanssi- tai henkilömäärän mukaan.

Kuvio 10. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen deflatoidut kokonaiskustannukset 18 vuotta täyttäneitä asukasta kohden vuosina 2018–2020.

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten suurin osuus kohdistuu psykiatrian laitoshoidon. Vuonna 2020 Helsingissä psykiatrian laitoshoidon osuus kustannuksista oli noin 27 prosenttia ja se ylitti Vantaan, mutta alitti Espoon ja kuusikkokaupunkien keskiarvon. Mielenterveysavopalvelujen kustannusten osuus oli Helsingissä pääkaupunkiseudun pienin (21 %) ja myös alle vertailukaupunkien keskiarvon.

Päihdeavopalvelujen kustannusten osuus oli Helsingissä kaikkein suurin (10,1 %). Myös kotiin vietävien päihdepalvelujen kustannusten osuus oli Helsingissä kaikista vertailukaupungeista suurin (9,1 %). Helsingin päihdelaitoshoidon kustannusten osuus oli kuusikkokaupunkien toiseksi suurin (5,5 %) Vantaan jälkeen ja ylitti keskiarvon. (Kuvio 11.)

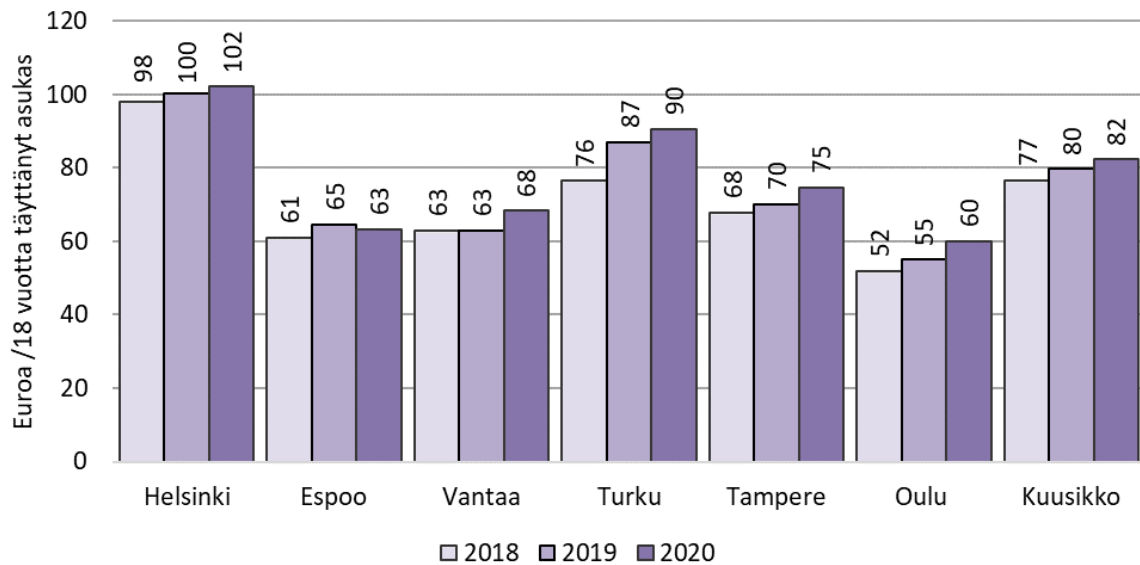

Kuvio 11. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kustannusten osuudet (%) palveluittain vuonna 2020.

5.2.1 Päihdepalvelujen kustannukset

Päihdepalvelujen kustannukset olivat vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna Helsingissä 2,2 prosenttia ja Vantaalla 10,4 prosenttia korkeammat. Espoossa kustannukset laskivat 1,1 prosenttia. Keskimääräinen kustannusnousu vertailukaupungeissa oli 4,2 prosenttia.

Päihdepalvelujen kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden olivat vertailtavissa kaupungeissa keskimäärin 82 euroa vuonna 2020. Helsingin kustannus oli 102 euroa, mikä oli kaikkein suurin. Espoossa vastaava kustannus 18 vuotta asukasta kohden oli 63 euroa ja Vantaalla 68 euroa. Helsingissä ja Vantaalla kustannukset painottuvat avopalveluihin ja kotiin vietäviin palveluihin. Espoossa asumispalvelujen osuus on keskiarvoa korkeampi, kun taas avopalvelujen osuus on verrattain matala, sillä osa avopalveluista on luokiteltu integroituihin palveluihin. (Kuvio 12.)

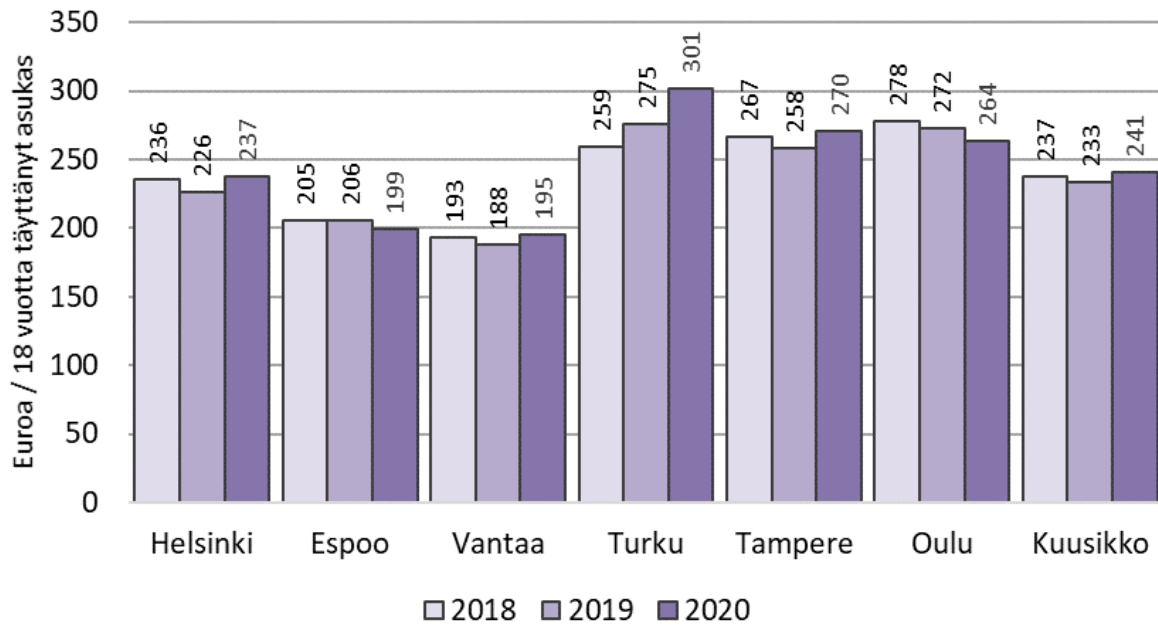

Kuvio 12. Päähdepalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden vuosina 2018–2020. Ei sisällä integroituja palveluja.

5.2.2 Mielenterveyspalvelujen kustannukset

Myös mielenterveyspalvelujen kustannukset nousivat vertailukaupungeissa keskimäärin 4,2 prosenttia vuosien 2019 ja 2020 välillä. Kustannukset kasvoivat Helsingissä 5,4 prosenttia ja Vantaalla 5,3 prosenttia. Espoon kustannukset laskivat kaksi prosenttia.

Mielenterveyspalvelujen kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden olivat vertailtavissa kaupungeissa keskimäärin 241 euroa vuonna 2020. Helsingin kustannus oli alle keskiarvon 237 euroa, Espoossa vastaava kustannus oli 199 euroa ja Vantaalla 195 euroa. Vantaan mielenterveyspalvelujen kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden olivat vertailukaupunkien matalimmat. Helsingin suurta osuutta psykiatrisen laitoshoidon osuutta kustannuksista selittää osaltaan sairaalahoidossa palveluasumispaikkaa jonottavien asiakkaiden määrä. Vuonna 2019 oikeuspsykiatrisen hoidon kustannusten osuus psykiatrisen osastohoidon kustannuksista Helsingissä oli 6 prosenttia ja vuonna 2020 osuus oli 13 prosenttia. (Kuvio 13.)

Kuvio 13. Mielenterveyspalvelujen deflatoidut kustannukset 18 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti vuosina 2018–2020. Ei sisällä integroituja palveluja.

6 IKÄÄNTYNEIDEN PALVELUT

Koronapandemia vaikutti merkittävästi vanhusten palvelujen järjestämisen kuutoskaupungeissa. Erityisen haasteellista oli kodin ulkopuolisen lyhytaikaishoidon järjestäminen. Erilaisin etäpalveluin pyrittiin erityisesti omaishoitajien lyhytaikaishoidon puutetta korvaamaan. Epidemian alkuvaiheessa iäkkäisiin kuntalaisiin oltiin yhteydessä yhteistyössä järjestöjen kanssa. Monikulttuurisen viestinnän merkitys nousi esille.

Koronapandemia vaikutti sekä asiakasmääriin että suoritteisiin. Lyhytaikaishoidon ja päivätoiminnan hoitovuorokausien määrä kuten avosairaanhoidon lääkärin vastaanottokäyntien määrä laski reippaasti. Tällä oli vaikutus erityisesti tehostetun palveluasumisen ja avoterveydenhuollon kustannuksiin, vaikka lyhytaikaishoidon ja päivätoiminnan työntekijöiden palkkakulut kohdistuivat korona-aikanakin kyseiseen toimintaan. Kotihoito toimi pääosin normaalisti pandemiasta huolimatta.

6.1 Ikääntyneen väestön määrä

Vuoden 2020 lopussa Helsingin väestöstä 7,7 prosenttia oli täyttänyt 75 vuotta. Vastaavasti 85 vuotta täyttäneiden osuus oli 2,1 prosenttia. Helsingissä 75 vuotta täyttäneiden määrä on vuosina 2016–2020 kasvanut 13 prosenttia (5 827 henkilöä) ja 85 vuotta täyttäneiden 6,9 prosenttia (915 henkilöä). Kasvuvauhti on ollut kummankin ikäryhmän osalta kuutoskaupunkien keskitasoa hitaampaa. Helsingissä on 65, 75 ja 85 vuotta täyttäneitä koko väestömäärään suhteutettuna Espoota ja Vantaata enemmän. Näihin ikäryhmiin kuuluvien lukumäärä koko väestöön suhteutettuna on kuitenkin viidessä vuodessa lisääntynyt Espoossa ja Vantaalla huomattavasti Helsinkiä nopeammin. (Taulukko 11.)

Kuusikkovertailussa esitetään 75 vuotta täyttäneistä ikävakioituja lukuja, mikäli mahdollista, koska se lisää kaupunkien välistä vertailtavuutta. Ikävakioituja lukuja ei esitetä 85 vuotta täyttäneistä, koska 85 vuotta täyttäneet pitäisi ikävakioida 95 vuotta täyttäneisiin eikä tätä ikäryhmää ole erikseen tarkasteltu Kuusikko-raportissa.

Taulukko 11. Vanhusväestön määrän muutos 2016-2020 ja osuus, % kunnan väestöstä 2020 (suluissa vuosi 2019)

	HELSINKI	ESPOO	VANTAA
65 vuotta täyttäneet, %	17,4 (17,2)	15,0 (14,4)	15,5 (15,4)
75 vuotta täyttäneet, %	7,7 (7,4)	6,3 (5,9)	6,4 (6,1)
85 vuotta täyttäneet, %	2,1 (2,1)	1,5 (1,5)	1,4 (1,4)
65 vuotta täyttäneet, muutos 2016-2020, %	7,8 (8,2)	13,3 (14,5)	12,1 (13,3)
75 vuotta täyttäneet, muutos 2016-2020, %	13,0 (11,6)	23,8 (24,5)	22,2 (22,9)
85 vuotta täyttäneet, muutos 2016-2020, %	6,9 (7,3)	17,2 (21,5)	26,8 (29,9)

6.2 Palvelujen käyttö suhteutettuna vastaavan ikäiseen väestöön vuonna 2020

Espoo käytti Kuusikko-raporteissa seurattuja sosiaali- ja terveyspalveluja hiukan vähemmän kuin Helsinki ja Vantaa. Helsingissä 20,2 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä käytti sosiaali- ja terveyspalveluja, vastaava luku oli Espoossa 17,8 prosenttia ja Vantaalla 19,8 prosenttia. Kaikissa kolmessa kaupungissa 75 vuotta täyttäneiden käyttäjien osuus on laskenut noin 1-2 prosenttiyksikköä vuodesta 2019. (Taulukko 12.)

Säännöllistä kotihoitoa käytettiin Helsingissä enemmän kuin Espoossa ja Vantaalla. Vantaalla keskiraskas palveluasuminen korvanee osittain kotihoidon tarvetta. Helsingissä tehostetussa palveluasumisessa sekä 75 - että 85 vuotta täyttäneiden osuus on pienempi kuin Espoossa ja Vantaalla. Sen sijaan vanhainkotihoitossa Helsingissä kummankin ikäryhmän asukkaiden osuus oli suurempi kuin Espoossa ja Vantaalla. Edellä mainituissa palveluissa tilanteessa ei ole tapahtunut muutosta vuodesta 2019.

Ympäri vuorokautisten asumispalvelujen, tarkoittaen sekä tehostettua palveluasumista että vanhainkotihoitoa, peittävyys on suurin piirtein samalla tasolla kaikissa pks-kunnissa. Helsingissä peittävyys oli 7,3 prosenttia, Vantaalla 7,5 prosenttia ja Espoossa 7,1 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä. Ympäri vuorokautisissa asumispalveluissa oli 85 vuotta täyttäneistä noin 16 prosenttia, Helsingissä tasan 16 prosenttia, Espoossa 16,4 prosenttia ja Vantaalla 16,3 prosenttia.

Taulukko 12. Palveluja käyttäneiden 75 (ikävakioitu) ja 85 (ikävakioimaton) vuotta täyttäneiden osuudet palveluittain suhteessa vastaavan ikäiseen väestöön joulukuussa 2020

	Helsinki		Espoo		Vantaa	
	75 vuotta täyttäneet	85 vuotta täyttäneet	75 vuotta täyttäneet	85 vuotta täyttäneet	75 vuotta täyttäneet	85 vuotta täyttäneet
Säännöllinen kotihoito	9,6	19,6	7,3	15,6	7,3	15,1
Tehostettu palveluasuminen	5,5	12,3	6,9	16,1	7,2	15,4
Vanhainkoti	1,8	3,7	0,2	0,3	0,3	0,9
Ympäri vuorokautinen hoiva (tehostettu palveluasuminen ja vanhainkotihoito yhteensä)	7,3	16	7,1	16,4	7,5	16,3
Keskiraskas palveluasuminen	0	0	0	0	1,1	2,1
Omaishoidon tuki 31.12.19	2,2	3,3	2,5	3,5	2,4	3,6
Terveyskeskus: lyhyt- ja pitkäaikainen hoito yht.	0,9	2,0	0,8	1,8	1,3	2,6
Erikoissairaanhoito	0,1	0,5	0,1	0,3	0,1	0,4
Asiakasosuus yhteensä	20,2	41,3	17,8	37,7	19,8	40,2

6.3 Asiaksmäärät ja suoritteet

Taulukossa 13 on esitetty Helsingin, Espoon ja Vantaan kotihoidon, tehostetun palveluasumisen ja vanhainkotihoitoiden ikävakioimattomat 75 vuotta täyttäneiden asiakasmäärät ja suoritiedot. Kotihoidon asiakasmäärästä puuttuu palveluseteliäsiakkaiden määrä tilastointiin liittyvien ongelmien vuoksi. Helsingin ja Espoon kotihoidon asiakasmäärät laskivat viime vuonna, Vantalla asiakasmäärä oli edellisen vuoden tasolla. Helsingin asiakasmäärää voi selittää palvelusetelien asiakasmäärän tilastointiongelmat. Kotihoidon suoritteet (pääasiassa käynnit) vähenivät hieman Helsingissä ja Vantaalla, mutta kasvoivat Espoossa.

Tehostetussa palveluasumisessa ja vanhainkotihoitossa näiden kaupunkien asiakasmäärät ja suoritteet ovat kehittyneet samaan suuntaan; palveluasumisen nousseet ja vanhainkotihoiton laskeneet. (Taulukko 13.)

Taulukko 13. Helsingin, Espoon ja Vantaan kotihoiton, tehostetun palveluasumisen ja vanhainkotihoiton ikävakiomattomat 75 vuotta täyttäneiden asiakasmäärät ja suorit tiedot

75 vuotta täyttäneet			ikävakiomattomat		
Kotihoito			Helsinki	Espoo	Vantaa
Kotihoito	Asiakkaat	2020	4 922	1 278	1 031
		2019	5 080	1 341	1 000
	Suoritteet käynnit	2020	2 309 004	879 275	390 359
		2019	2 416 994	852 076	408 194
Tehostettu palveluasuminen *	Asiakkaat	2020	2 835	1 197	1 174
		2019	2 751	1 194	969
	Suoritteet vrk	2020	1 076 741	436 028	384 943
		2019	1 016 326	430 676	352 922
Vanhainkoti*	Asiakkaat	2020	903	-	47
		2019	918	39	52
	Suoritteet vrk	2020	332 901	12 749	17 284
		2019	353 840	14 065	17 315

* lyhyt- ja pitkäaikainen

Asiakastiedot: säännöllisen kotihoiton asiakkaat joulukuulta, muissa palveluissa asiakkaat 31.12.

Suoritteet koko vuodelta.

6.4 Kustannukset

6.4.1 Kokonaiskustannukset

Kuusikko-raporteissa seurattujen *65 vuotta täyttäneiden* sosiaali- ja terveyspalvelujen ikävakiomattomat deflatoidut kokonaiskustannukset laskivat Helsingissä 3,3 prosenttia, nousivat Espoossa 3,7 prosenttia ja Vantaalla 0,6 prosenttia vuodesta 2019.

Ikävakiomattomat deflatoidut kokonaiskustannukset *75 vuotta täyttäneiden* palveluissa laskivat Helsingissä 2,7 prosentti, nousivat Espoossa 4,8 prosenttia ja Vantaalla 3,1 prosenttia vuodesta 2019. Helsingissä kokonaiskustannukset olivat noin 579 miljoonaa euroa, Espoossa noin 194 miljoonaa euroa ja Vantaalla noin 143,5 miljoonaa euroa.

85 vuotta täyttäneiden ikävakiomattomat deflatoidut kokonaiskustannukset laskivat Helsingissä 2,4 prosenttia, nousivat Espoossa 2,6 prosenttia ja Vantaalla 3,6 prosenttia vuodesta 2019.

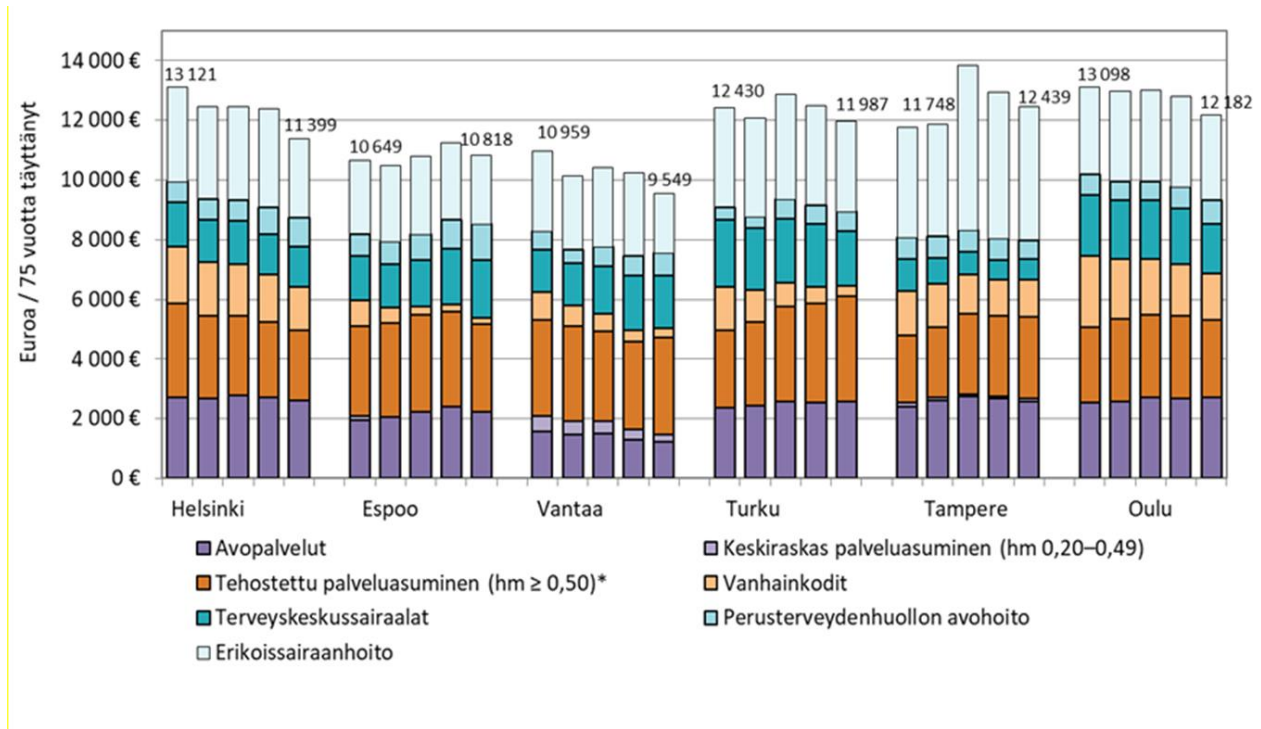
Näiden kolmen ikäryhmän sosiaali- ja terveyspalvelujen kokonaiskustannukset siis laskivat Helsingissä vuodesta 2019, kun Espoossa ja Vantaalla kustannukset nousivat. Espoon ja Vantaan kustannusnousuun saattaa vaikuttaa osaltaan kaupunkien väestön Helsinkiä nopeampi ikääntyminen.

6.4.2 Asukaskohtaiset kustannukset 75- vuotiaiden ikäryhmässä

Helsingin 75 vuotta täyttäneiden deflatoidut ikävakioidut asukaskohtaiset kustannukset laskivat edellisestä vuodesta kahdeksalla prosentilla. Deflatoitu ikävakioidu kustannus 75-vuotiasta asukasta kohden oli

Helsingissä 11 399 euroa/asukas (12 078 euroa/asukas vuonna 2019). Espoossa deflatoitu ikävakioitu asukaskohtainen kustannus laski 3,8 prosenttia ja Vantaalla 2,9 prosenttia vuodesta 2019. (Kuvio 14.)

Helsingin ikävakoidut deflatoidut asukaskohtaiset kustannukset olivat korkeammat kuin Espoon ja Vantaan vastaavat kustannukset Tätä eroa selittävät muun muassa Helsingin avopalvelujen (kotihoito, päivätoiminta, omaishoidon tuki) suurempi palvelujen peittävyys ja vanhainkotihoidon muita pääkaupunkiseudun kaupunkeja korkeammat kustannukset sekä väestön ikärakenteen erot.

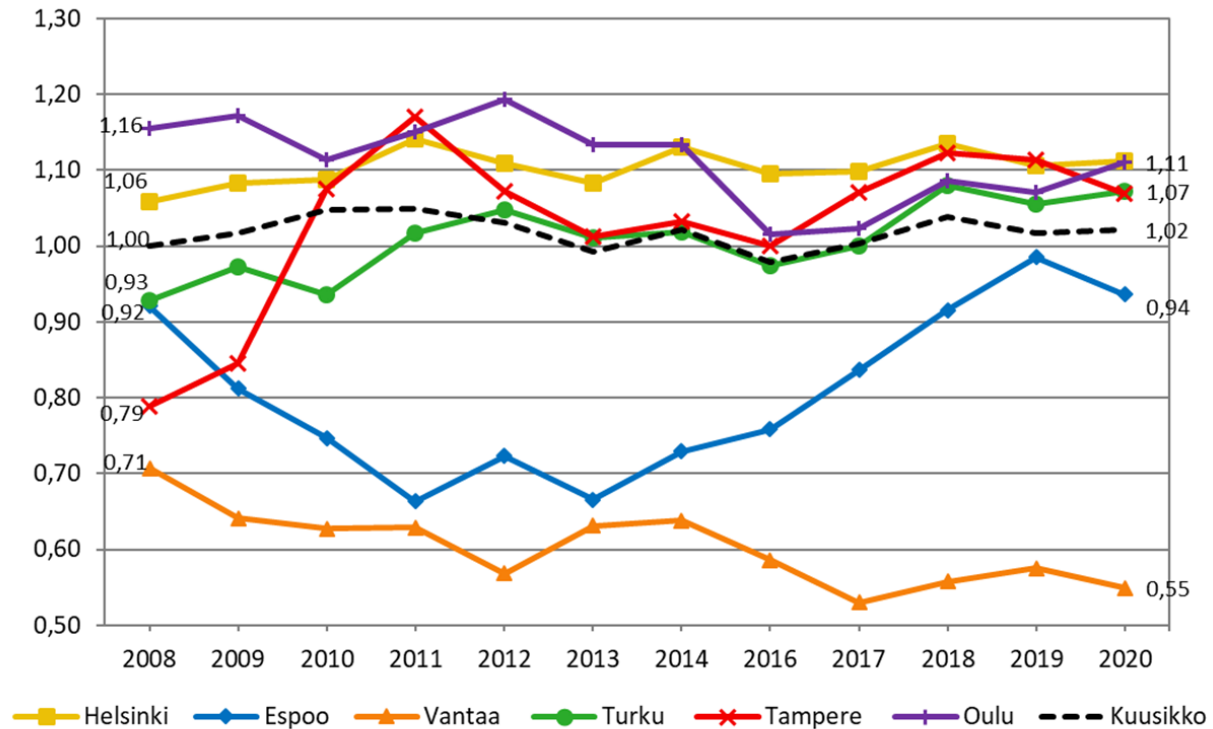
Kuvio 14. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kustannukset 75 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti 2016–2020 (ikävakioitu, vuoden 2020 arvossa).

6.4.3 Palvelukohtaiset kustannukset 75 vuotta täyttäneillä suhteutettuna saman ikäiseen väestöön

Palvelukohtaisista kokonaiskustannuksista ei raportista ole saatavissa ikävakioitua tietoa, sen sijaan asukaskohtaisista kustannuksista tiedossa on myös ikävakoidut kustannukset. Palvelujen kokonaiskustannusten vertailu pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa ei näin ollen ota huomioon kaupunkien erilaista ikärakennetta, mutta antaa muuten tietoa palvelun kustannusten kehityksen suunnasta pääkaupunkiseudun kaupungeissa. Tässä on nostettu esille volyymeiltaan suurimmat palvelut kotihoito, palveluasuminen ja vanhainkotihoito.

Kotihoito

Kotihoidon 75 vuotta täyttäneiden ikävakioimattomat kokonaiskustannukset nousivat Helsingissä 2,6 prosenttia ja Espoossa 9,5 prosenttia, Vantaalla kustannukset laskivat 8,3 prosenttia edellisestä vuodesta.

Kuvio 15. Kotihoidon 75 vuotta täyttäneiden ikävakioidujen asukaskohtaisten kustannusten kehitys Kuusikossa vuosina 2008-2020 (1,00 = Kuusikon keskiarvo vuonna 2008, vuoden 2020 rahan arvossa).

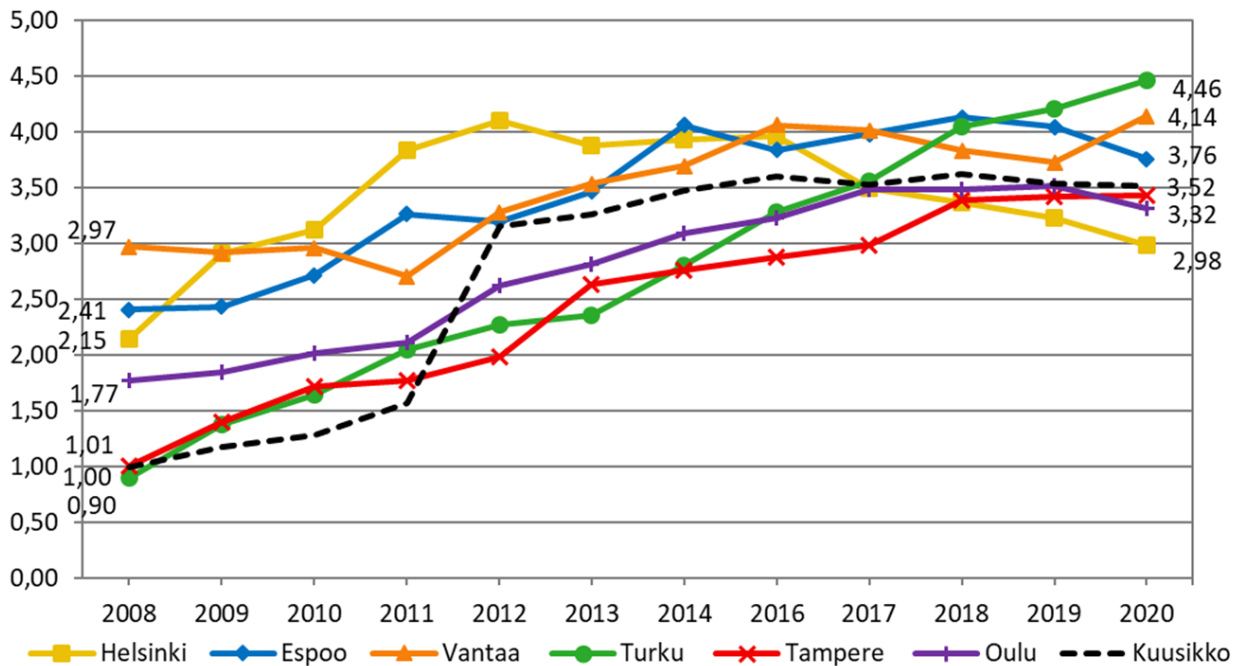
Helsingin kotihoidon 75 vuotta täyttäneiden *asukaskohtaiset ikävakioidut* kustannukset olivat pääkaupunkiseudun korkeimmat (2263 euroa/asukas). Espoossa vastaava kustannus oli 1905 euroa/asukas ja Vantaalla 1118 euroa/asukas. Helsingin ja Oulun kotihoidon asukaskohtainen ikävakioidut kustannukset olivat kuusikkokunnista korkeimmat.

Kunnallisen tuotannon kotihoidon *käynnin kustannukset* kääntyivät Helsingissä huomattavaan nousuun, Espoossa ja Vantaalla nousu oli maltillisempi edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2020 käyntikohtainen kustannus oli Vantaalla 39,6 euroa (2019 38,2 euroa), Espoossa 41,3 euroa (2019 40,9 euroa) ja Helsingissä 47,4 euroa (2019 40,5 euroa). Helsingin kotihoidon kustannusten nousua selittää muun muassa pandemian aiheuttamat lisäkustannukset. Kotihoidon käynnin kustannukset nousivat kaikissa kuusikkokunnissa verrattuna edelliseen vuoteen. (Kuvio 15.)

Tehostettu palveluasumien

Tehostetun palveluasumisen ikävakioiduttomat kokonaiskustannukset laskivat Helsingissä edellisestä vuodesta 3,2 prosenttia, Espoossa 1,2 prosenttia, mutta nousivat Vantaalla 19,3 prosenttia.

Asukaskohtaiset tehostetun palveluasumisen ikävakioidut kustannukset olivat Helsingissä naapurikuntia matalammat, 2 354 (2 486) euroa. Espoossa kustannukset olivat 2 967 (3 113) euroa ja Vantaalla 3 269 (2 865) euroa asukasta kohti (kuvio 16). Suluissa vuoden 2019 asukaskohtaiset kustannukset. Helsingin tehostetun palveluasumisen ikävakioidut asukaskohtaiset kustannukset ovat laskeneet vuosi vuodelta vuoden 2016 jälkeen. Tehostetun palveluasumisen asukaskohtaisiin kustannuksiin vaikuttanee osittain peittävyden lasku. (Kuvio 16.)

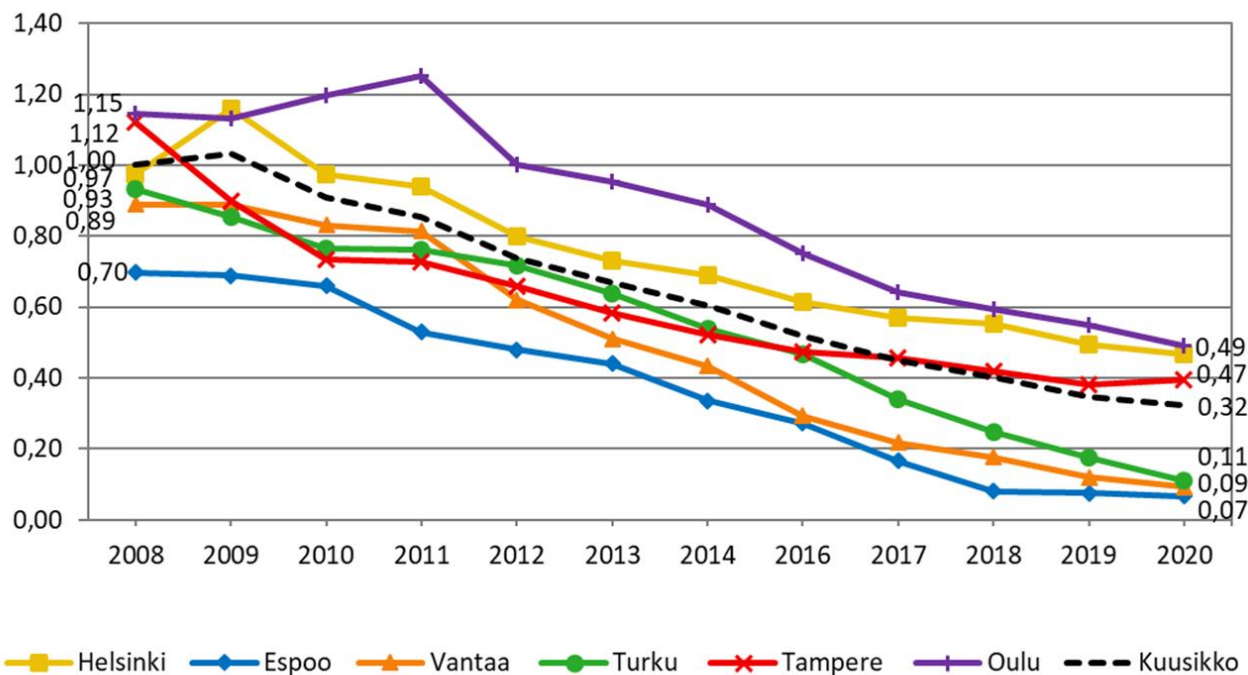

Kuvio 16. Tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneiden ikävakioidujen asukaskohtaisten kustannusten kehitys Kuusikossa vuosina 2008–2020 (1,00 = Kuusikon keskiarvo vuonna 2008, vuoden 2020 rahan arvossa)

Vanhainkotihoito

Vanhainkotihoito on ollut melko marginaalinen hoitomuoto jo vuosia. Tätä selittää valtakunnallinen ja kaupunkistrateginen tavoite asumispalvelujen palvelurakenteessa kohti palveluasumista. Espoossa vanhainkotihoitoa oli vain 0,2 prosentilla ja Vantaalla 0,3 prosentilla ja Helsingissä 1,8 prosentilla 75 vuotta täyttäneestä väestöstä.

Vanhainkotihoitoon ikävakioidut kokonaiskustannukset laskivat edellisestä vuodesta Helsingissä 1,2 prosenttia, Vantaalla 16,9 prosenttia ja Espoossa 5,8 prosenttia (kuvio 17). Helsingissä asumispalvelujen yhteenlasketuista kustannuksista vanhainkotihoitoon osuus oli 34,3 prosenttia. Vantaan ja Espoon pienessä volyymissä pienikin muutos saa aikaan ison prosentuaalisen muutoksen. Vanhainkotihoitoon ikävakioidut asukaskohtaiset kustannukset olivat matalimmat Espoossa 210 euroa. Vastaavat kustannukset olivat Vantaalla 293 euroa ja Helsingissä 1 472 euroa. (Kuvio 17.)

Kuvio 17. Vanhainkotihoiton 75 vuotta täyttäneiden ikävakioiden asukaskohtaisten kustannusten kehitys Kuusikossa 2008–2020 (1,00 = Kuusikon keskiarvo vuonna 2008, vuoden 20 rahan arvossa)

7 LÄHTEET

[Kuuden suurimman kaupungin vammaisten palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2020](#)

[Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelut ja kustannukset vuonna 2020](#)

[Kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö vuonna 2020](#)

[Kuuden suurimman kaupungin päihde- ja mielenterveyspalvelut ja kustannukset vuonna 2020](#)

[Kuuden suurimman kaupungin vanhusten palvelujen ja kustannusten vertailu vuonna 2020](#)